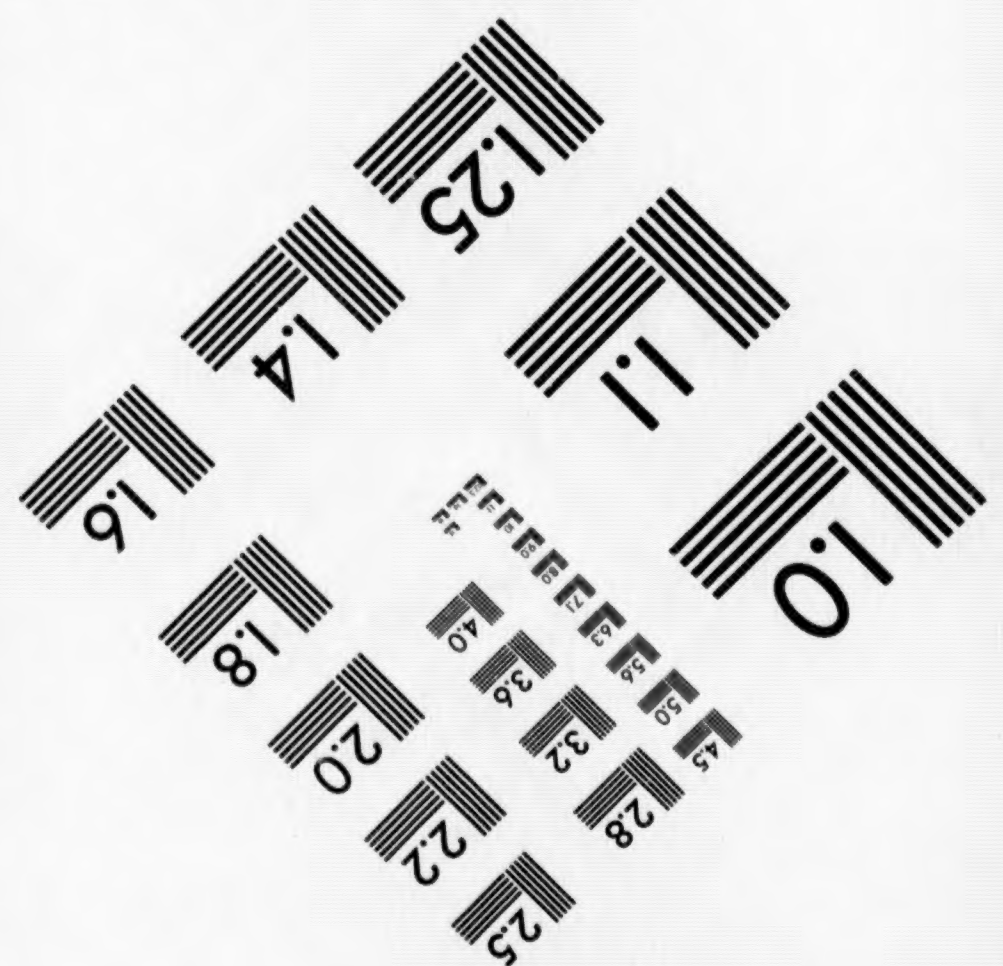
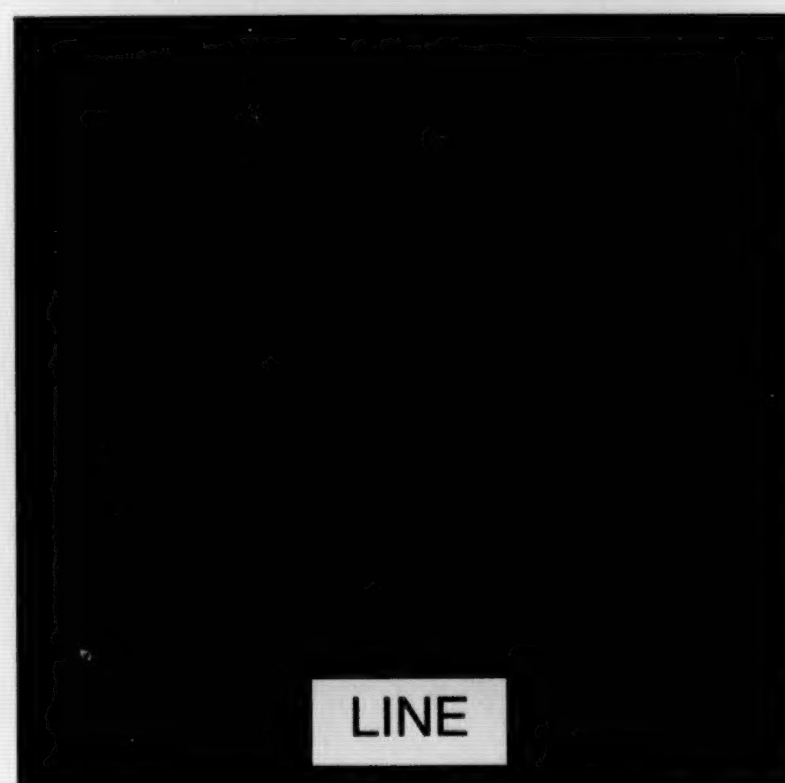
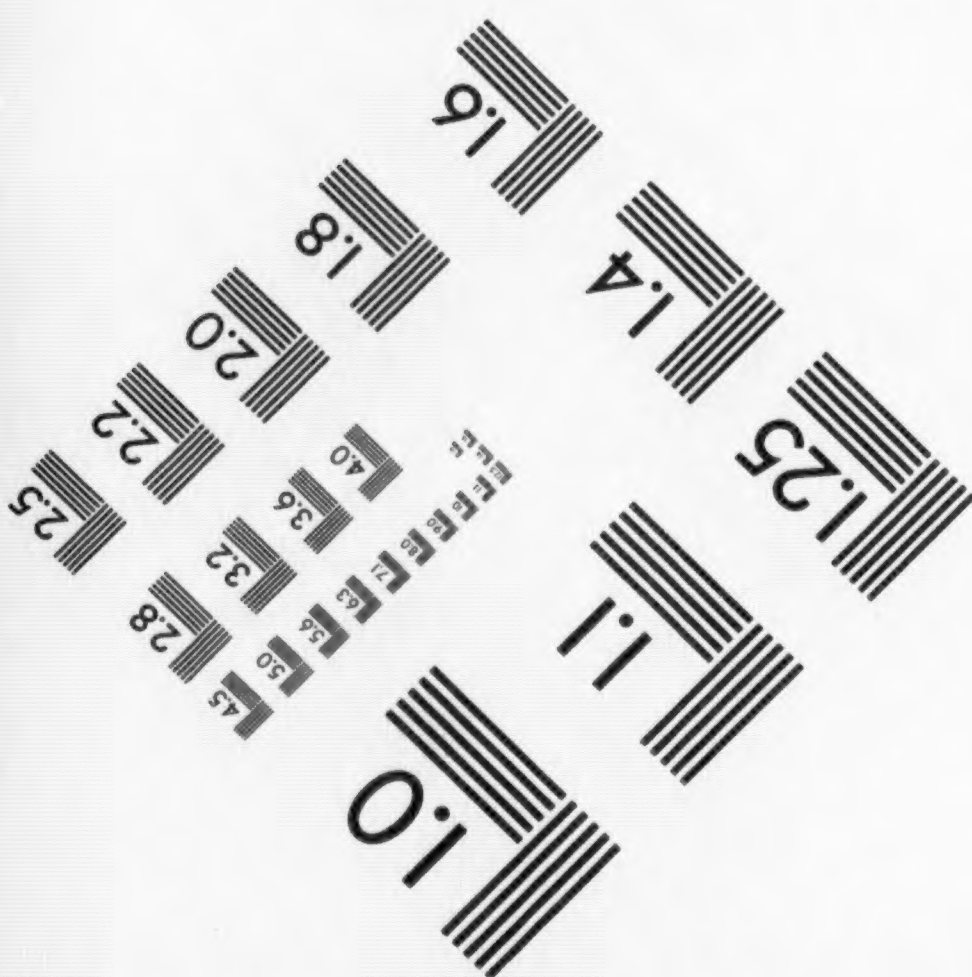
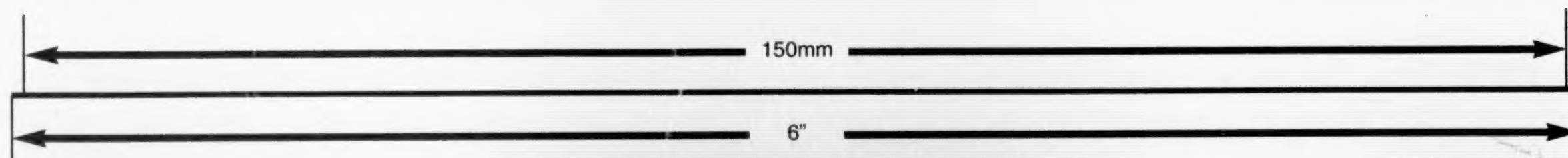
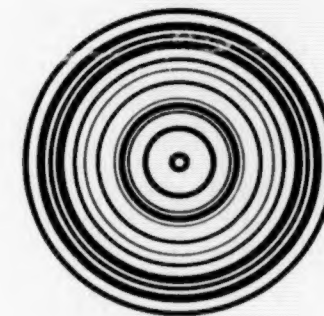
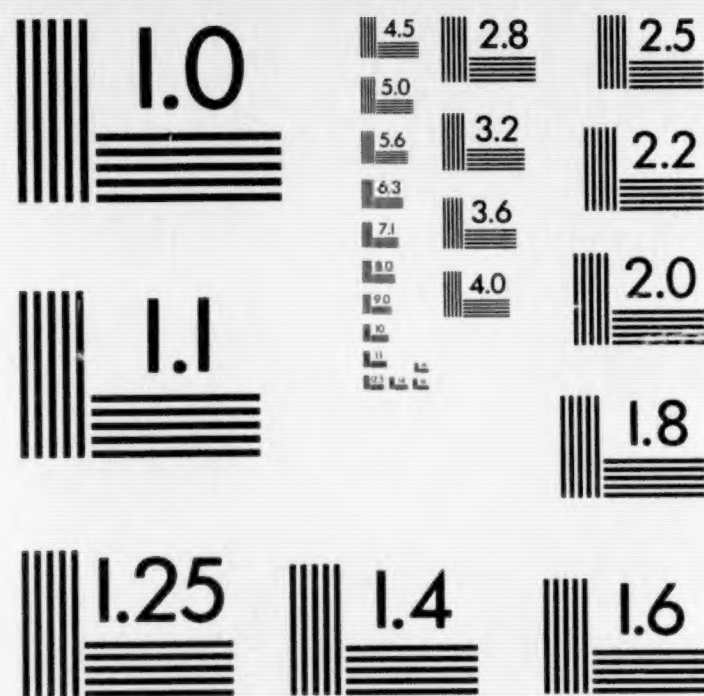
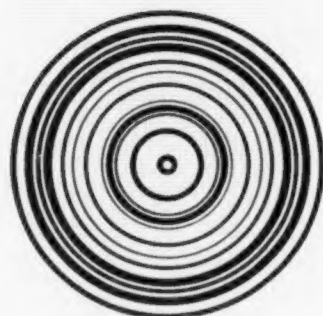
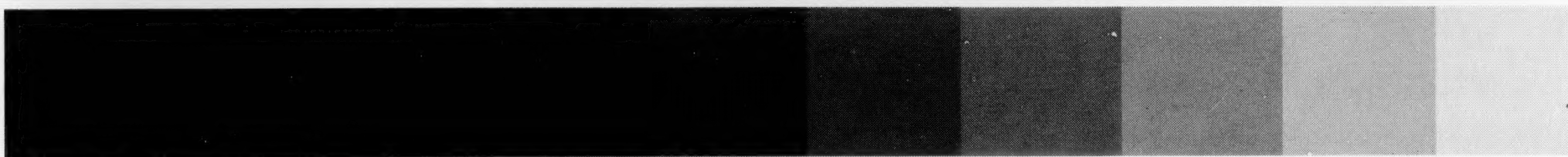
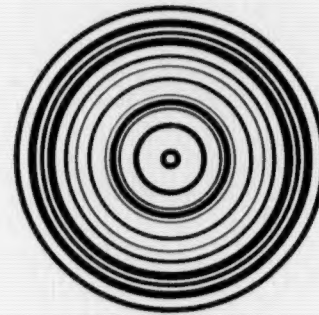
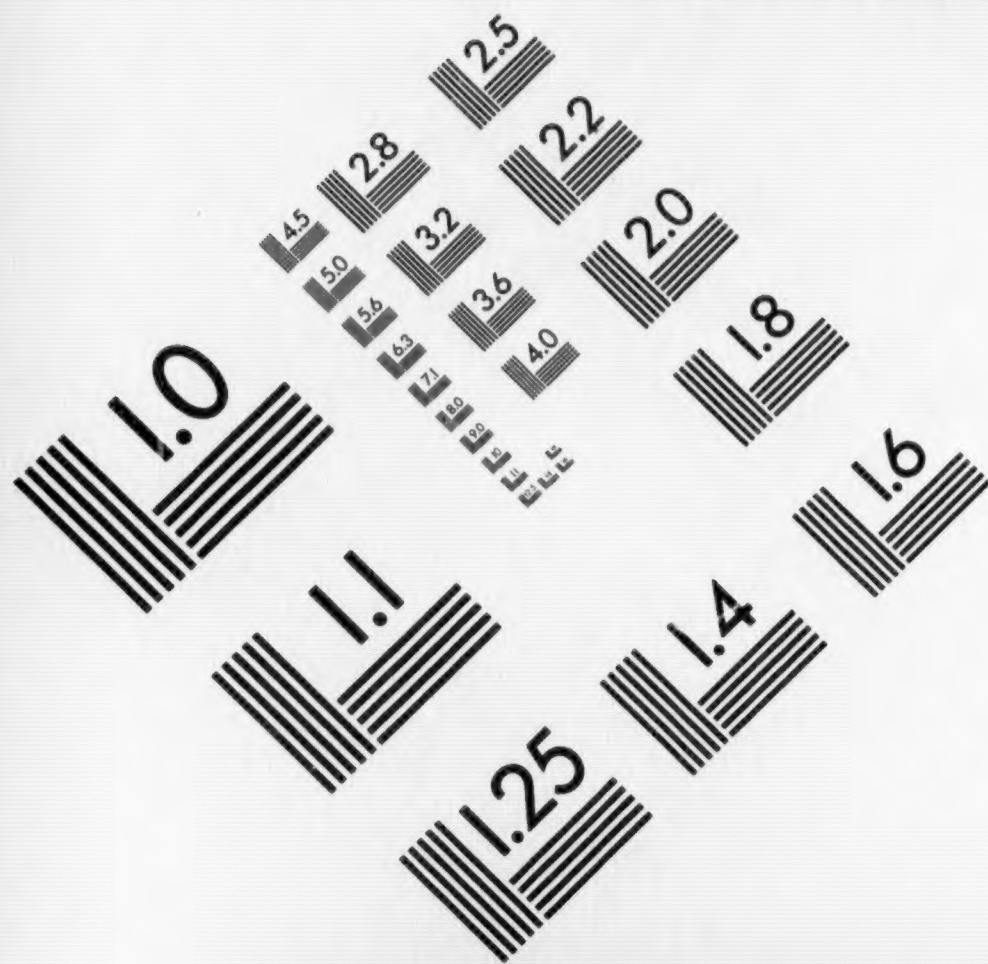

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-2005-1903.34

Halpern, Yehonatan.
Sheyndele : a zindige
muter : a drame in 3 akten.
Varshe, 1913.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1903.34

Halpern, Yehonatan.

Sheyndele : a zindige muter : a drame in 3 akten.

Varshe : [o. fg.], 1913.

63 p. ; 23 cm.

1. Yiddish drama.--lcsh
I. Poland-Warsaw

ID : NXYH01-B3736
CALL #: /4407

CC: 9114 DCF: [HBR]

Reduction ratio

x 10.0

ידונתן האלפערן.

שיינדערע

(א זינדיגע מומער).

א דראמא אין 3 אקטען.

תרע"ג.

ווארשע.

2/4407

יהונתן האלפערן.

שיינדעלע.

(א זינדיגע מוטער).

א דראמע אין דריי אקטען.

1913

תרע"ג

געזעצט צו א. שריפטניסער, ווארשא, סאפעושינסקא 8.

ШЕЙНДЕЛЕ (драма), соч. І. ГАЛЬПЕРНА.

Тип X. Кельтера, Новолипые 11.

פערזאנען:

— 80 —

ר' העשעלע	ארב — 80 יאהר
מירעלע	וין מאכטער.
דודל	— 23 יאהר.
אסתר'ל	— 22 יאהר.
שרה'לע	— 18 יאהר.
שיינדעלע	דודל'ס ווייב.
יוסעלע	ויער קינד.
ר' ברוך ליב	ארב, שרה'לעס מחותן.
מלכה לאה	ברוך ליב'ס ווייב.
יוחנן	א משמש ביי ר' העשעלע'ן.
חנה'לע	די קרעמערן.
א דאקטאָר.	
אנגעפאָהרענע	נעסט, צווישען זיי לאה'לע, נומשיא
און חנה'לע.	
כלי-זמרים	
אַרט:	א קליין פויליש שמערטיל.

ערשטער אָקט.

בני ר' העשעלע'ן אין הויז. א גרויסע גרעניצע בית-דין-שטוב.
אין הונטערנאנד און דעכטס טהירען אין די וועטערע ציטערן.
לינקס א טהיר אין פאדער-הויז. אין מיטען שטוב א גרויסער,
נישט געדעקטער טיש. ארום דעם טיש: אויבען-אן, צו דעכטס
צו א גרויסער געבעטער שטוהל: פון די וועטען צוויי לאנגע
בענק. ביי די ווענד: א געפארבטע הולצערנע קאנאפע, א ארון
קודש, שענק מיט ספרים, א שטענדער א. ו. ו. אין דער שטוב
ווערן אנגעשטעלט קאשוקעס און אנגעלעגט געשיידענע קליי-
דער און זאכען.

אין דער אפגעקער טהיר, וואס אין הונטערנאנד, פון וואס
ס'הערט זיך פון ציט צו ציט, וועהרענד דעם גאנצען אקט,
דאס שפילען פון מוזיק, דאס שארען מיט די פיס פון די טעני-
צערנס און דאס לעכטע פלויידערען און לאכען פון פועל פרויען
געסט — בעווייזט זיך שרה'לע, אין א העל חופה-קלוד, אויפ'ן
קאפ טראגט זי א שווער, טיעף דעקטונג און אויפ'ן דעקטונג א
לאנגען, וויסען וועלען. הונטער איהר ווערט זיך שווינדעלע אויך
אין א העל קלוד. צווישען דעם געוויש פון מוזיק און טאנצען
הערען זיך עטליכע יונגע פרויען-שטימען.

פרויען-שטימען: שווינדעלע! דו נעהמסט נאך א העק פון אונז די פליז
שווינדעלע: האט נישט קיין מורא, נישט זויף לאנג, צוועל זי איהר
באלד צוריקברענגען.

(שרה'לע און שווינדעלע קומען אינגאנצען אריין. שווינדעלע פערמאכט
הונטער זיך די טהיר).

שרה'לע (אבעטהעמדיג טיעף): א-א... ווי קיהל דא איז — א פערנעני-
גען! צוהאב שוין נישט געקאנט אויסהאלטען דרינגען. דער-
מאן דיר נאך, צו ווערן אזוי פיעל שעה'ן אין אום היץ!

שיינדעלע: צו וואס האסטו נאך געלאזט דיר ארויפלענען אזא טוך אויפ'ן קאפ?

שרה'לע: וואס האב איך געקאנט טהאן? ס'וועטן אריינגעקומען דער ווידעש, די מחותנים (שעמעוויג) און ער...

שיינדעלע: אבער איצט קאנטו דאך עס אויסטהאן!

שרה'לע: ס'וועט שוין נישט, ווי לאנג נאך? אידער ס'וועט ויך מאכען טענות, וועל איך שוין בעסער געהן דערין די פאר שעה.

שיינדעלע: אבער קוק דיר נאר אן, ווי דו זעהסט אויס אין דעם (נעהמט א שטינגעלע פון טיש) נא, שפיגעל דיר אן, וועסטו אלעין זעהן. דו זעהסט אויס, ווי א פערשטעלעטע.

שרה'לע: (נעהמט א שטינגעלע פון טיש א שטינגעלע) דו פערנעסט, אז ביי מיין מחותנת'טע וועל איך גיכער אויסזעהן ווי א פערשטעלעטע, ווען כ'וועל דאס טוך אויסטהאן. (ווי קוקט אן שפיגעלע און מאכט א אונזענדענע גרימאסע. שטעלט אונזען ס'שפיגעלע אויפ'ן טיש, שטעלט ויך אקעגנאויבער און פרובירט בעסער צו מאכען ס'דעק-טוך. ווי קוקט עס ארויף, אראב, אן דער זיט און בלייבט אלץ אונזענדענע. ענדליך נעהמט ווי עס אינגאנצען אראב און בלייבט א ווילע שטעהן שמוכלענדיג צופרידען צו ויך זעלבסט. ווי לעגט אונזע-סערקט אונזע דאס דעק-טוך אויפ'ן טיש און פערנעסט ויך בעס שפיגעלע די סרוורע, פערקוקט מעהר אן א זיט די שליוף פון איהר טאליע-באנד, לעגט בעסער די פאלדען פון קלייד א. ו. ו.)

שיינדעלע: (צוהעלפענדיג שרה'לען אין איהר ארבייט. שפאטיש:) דיין מחותנת'טע... (ערנסט) דו וויסט, שרה'לע, דער חתן דיינער גע-
פאלט מיר: ער איז א שענער יונג מיט א פאר לעבעדיגע, קלוגע אויגען, נאר א מחותנת'טע, א שוויגער בעקומסט דו — בן איך דיר נארגנישט מקנא: ווי איז בלויז הימלעל און וויל נארגנישט וויסען, אז די וועלט איז אויך עפנים ווערטה. כ'האב נישט ליעב איינלעך מענשען.

שרה'לע: (א ביסל אונגעהויר) צו איז שוין עפעס פארגעקומען צווישען אייך?

שיינדעלע: זעה נאר, ווי צוקניטשט דיין טאליע-באנד איז! שרה'לע: יא, ס'איזען איז קאלט געוועזען און האט נישט געוואלט פרעסען.

שיינדעלע: דו קאנטסט אבער נישט געהן אזוי. נעהם דיר מיין באנד. (בינדט ויך אב די שארפע זון איהר קלייד.)

שרה'לע: און וואס וועסט דו האבען?

שיינדעלע: איך וועל מיר שוין העלפען. איך בין דאך נישט קיין בלד... פאר מיר וועט די שטאלע באנד פון שלאפראק אויך גוט זיין.

שרה'לע: (נעהמט א שטינגעלע פון שיינדעלע'ן די באנד:) צו איז עפנים פארגעקומען צווישען דיר מיט מיין מחותנת'טע, וואס דו ביזט אויף איהר אזוי ביי?

שיינדעלע: וואס האט געוואלט פארגומען? כ'קען גלאט נישט לידען קיין גן-עדן-פאנעם און נאך דערצו אזא בעיאמערטע.

שרה'לע: וואס ווילסטו פון איהר האבען? ווי איז דאך א פארציטיש מענטש.

שיינדעלע: א פארציטיש מענטש — דיין מוטער, די שוויגער מינע איז אויך א פארציטיש מענטש און דאך איז וי גארגנישט אזוי בעוויינט... נעהם דיר א ביסל העלעל דעם טרען. דיין מוטער איז אויך שוין נישט קיין יונג ווייבעל און דאך איז א פערנענדיגען מיט איהר צוזאמען צו זיין. ווי איז פרום — איז וי פרום פאר ויך און פערניגט אנדערע צו געניסען פון דער וועלט.

שרה'לע: און די מחותנת'טע פערניגט דען נישט, חלילה, עמיצען? שיינדעלע: גיין, וי פערניגט נישט! א מענטש, וואס ווערט פון קיין שום זאך נישט אויפגעקומען אין דרעהט ויך שטענדיג ארום מיט א גאטספארלעכטיג פערזאנע פנים און קוקט אויף דער גאנצער וועלט, ווי אויף עפנים א נארישע זינדיגע זאך — אזא מענטש קאן נישט פערניגען. ווי קאן נישט זעהן קיין שטיפען, קאן נישט הערען קיין לאלען. באלד זעהט יענער ביי איהר אויס ווי א זינדיגער, און וי פערנלאזט באלד די אויגען צום הימלעל, ווי וי וואלט וועלען זאגען: זעה נאר, גאטעניו, ס'זאגט זינדיגער מענטש דאס איז. ווי איז די וועלט'ס שונא, און דער-בער קאן איך וי נישט לידען.

שרה'לע: די מחותנת'טע האט דיר געמוזט עפנים זאגען, און דער-בער ביזטו אזוי ביי אויף איהר.

שיינדעלע: דו האסט א טעות. זי האט מיר גארנישט געזאגט, און ווען זי וואלט מיר אפילו יא געזאגט עפעס, וואלט עס מיך אויך נישט פערדראסען. פערקעהרט, זי וואלט נאך ביי מיר אויפגעשלאגען דערמיט. ווארום כ'פערשטעה דאך גאנץ גוט, אז דעם, וואס איז פרום, קאן איך נישט געפעלען, און ווען דיין מחותנת'מע וואלט געפרובט מיך אויס'מוסר'ן, וואלט איך עס געפינען פאר גאנץ נאטירליך פון איהר זיט. זי האט אבער גארנישט אנגעהויבען מיר צו זאגען מוסר און איז מיט מיר הארצעש-קרוינעש, אזוי ווי זי וואלט אין מיר גאר קיין שלעכטס נישט געזעהען — און דאס פער-דרוסט מיך ערשט. צו וואס האט זי זיך צו פערשטעלען!

שרה'לע: (מיט א שמועלע): אפשר זעהט זי טאקע נישט קיין שום שלעכטס אין דיר; קאן זיין, אז זי פערשטעהט אויך שוין, דאס די אלע זאכען זענען נישט אזעלכע געווארדיגע פערברעכען.

שיינדעלע: יא, דאס קאן איך שוין גלויבען. כ'בין מיך האטש נוקם אן איהר: וואס מעהר זי וויל מיר ווייזען, אז זי האלט מיך פאר גאר גוט, אלץ מעהר ווייז איך איהר ווי נישט פרום איך בין. היינט אין דערפריה, ווען זי איז געוועזען ביי מיר, האב איך פונקט געהאט אנגעטוהן יוסעלע'ן און האב איהם געהאלטען אויף דער האנד. יוסעלע, וויסטו דאך, ווער ס'זעהט איהם, מוז צו איהם לא-כען און זיך אנגעבען מיט'ן. היינט איז ער אבער נאך שטענער געווע-זען ווי אלעמאל. אין דעם נייעם ראזען קליידעל האט ער אויסגעזעהן טאקע נאך ווי א מלאכ'ל און האט געמאכט אזעלכע קונצלעך און חני-דעלעך, אז דיין פערווייגטע מחותנת'מע האט זיך שוין נישט געקאנט איינהאלטען און האט צו איהם געשמויכלעלט. דערנאך, ווען זי האט שוין געוואלט אוועקגעהן, האט זי אכגעריסען א טראלז פון איהר פאטשטלעך און עס ארויפגעווארפען אויפ'ן קינד — א שטיקעל פארב פאר א עין-הרע. ס'איז איבריג, מחותנת'מע, איהם שאדט נישט קיין עין-הרע — האב איך מיך אנגערופען ערנסט, וואס? ער טראגט א קביעלע'ן? האט זי מיך געפרעגט. גיין. כ'האב א סגולה. אהא, דיין ערשטער-שווער האט דיר דאס אוראי געגעבען? האט זי צו מיר געזאגט. גיין, זאג איך, ס'איז מיין אייגענע סגולה: כ'גלויב נישט

אין די אלע גארנישקייטען. דאס איז די בעסטע סגולה. הא-הא-הא! דו האסט געברויכט זי דעמאלט צו זעהן. זי איז געבליבען שטעהן אפען מיט'ן מויל. א, אזוי! (זי מאכט גאד) וואס וואונדערט זיך אזוי די מחותנת'מע? די סגולה איז ביי איהר א נייעס? — האב איך זי טפלומרשט ערנסט געפרעגט. זי האט מיר גארנישט געענטפערט, נאר האט א קוק געגעבען אויף מיר מיט א פאך אויגען, נאר צו דער-שטעלען.

שרה'לע: אויף וואס טויג דיר דאס זיך צו ריזען מיט איהר? שיינדעלע: נו פארוואס פערשטעלט זי זיך פאר מיר? פארוואס כאפט זי זיך מיט מיר ארום, וועהרענד זי איז מיר א שונא? ווען כ'זעה, מאכט זי א ויס פנימ'ל, ווי זי וואלט מיר וועלען ס'לע-בען אוועקגעבען, און אזוי, ווי כ'גיב מיך נאר א דרעה אוועק, שא-קעלט זי מיר נאך מיט'ן קאפ. לאז זי זיין מיט מיר אפגעהערציג; לאז זי אפען ווייזען, וואס זי קלערט ווענען מיר. קיין פערשטעלטע מענשען האב איך ... זעה נאר! וואו האסטו דיר עפס געמאכט אזא פלעק אין קלייד?

שרה'לע: מען זעהט טאקע א פלעק? דער געראטענער סארווער האט דאס מיר געמאכט: ער האט פערנאסען א גלעזעל ווישניק. אזא עגמה-נפש ... און פונקט האט ער געטראפען אויפ'ן שענסטען ארט!

שיינדעלע: א שאר, אזא שען קליידעל ... האסט געברויכט כאלד אוועקוואשען.

שרה'לע: כ'האב באלד געוואשען און גערובען, און ס'האט גארנישט גע'פועל'ט. אזא אונבעהאלפענער: ער טיילט ארום עטלי-כע גלעזלעך ווישניק, מוז ער ערשט האלב פערניסען. כ'האב'ן כאטש אויסגעוידעלט.

שיינדעלע: וואס איז ער שולדיג? האט ער עס דען עקסטרא גע-טהאן? ער האט מסתמא אלעין גענוג קרענקונג דערפון. נאר א שאר ... דו וויסט וואס? פערנעהם דיר דא מיט דער שארפע ... אט אזוי ... מ'זעהט שוין גארנישט. דו וויסט — דו זעהסט אויס פרי-מא אין דעם קלייד. ס'זענט אויף דיר ווי אבגענאסען.

שרה'לע: (בעיקר ויד): יא, ס'לענט גוט. אלע קליידער מיניע ווענען גוט ארויסגעקומען.

שיינדעלע: וועסטו! און האסט דוקא געוואלט אוועקגעבען אין דער פרעמד צו מאכען די וויפראווע. פארוואס זאלען נישט פערדינענען היימישע בעלי-מלאכות?

שרה'לע: (האט געענדיגט איהר טואלעט, דרעהט זיך אום צו שיינדעלען. ערנסט): שיינדעלע, זי איינגעהאלטען מיט ווערטער, ווען דו רעדסט מיט מיין מחותנת'טע. כ'קאן דאך דין: דו האסט לייעב יעדען צו זאגען דעם אמת. ס'קאן דיר נאך איינפאלען איהר עפנים צו זאגען און ס'קאן זיך טאכען עפנים אנ'עגמח-נפש.

שיינדעלע: וואס פאלט דיר אין? כ'וועל שלעכט בעהאנדלען אונ- זעם א גאסט און נאך דערצו א ערמער מענטש?

שרה'לע: (וועט זיך אויף דער קאנאפע): דו וויסט — כ'בין אזוי אונרוהיג, כ'האב אזוי מורא, אז ס'זאל נישט ארויספאלען עפנים א מחלוקה... כ'קאן דאך נישט גלויבען, אז די מחותנים וועלען אזוי נאך אין גומען בעשטעהן אויף מיין פיהרעכץ. איבערהויפט די מחותנת'טע. זי הערט נישט אויף צו שארצען מיט דער נאז: די העמדער ווענען צופיל דעקאלטירט און מיט קורצע ארבעל, די קליי- דער ווענען פריציש — נאך טויג נישט. אויף אלעס געפינט זי עפנים א חסרון. פאר'ן בעדעקענס, ווען דו ביזט אהימגעגאנגען צום קינד, האט זיך שיעור געמאכט א חתונה: א גאנצע חברה ווייבער האבען זיך מיר ארוםגעשטעלט און האבען געוואלט מיר אויפפלעכטען און צופלעכטען די האהר...

שיינדעלע: (וועט זיך געבען שרה'לען מיט א שטייכל): דאס איז דאך א סגולה: צופלעכטען די האהר ביי א בלה פאר'ן בעדע- קענס, איז א סגולה אויף קינדער, אויפפלעכטען איז ווידער א סגולה גרינג צו האבען.

שרה'לע: כ'ווייס דאס. אבער וואס געהט עס מיך אן? פארוואס דארף איך עפעס דיענען עמיצען מיט מיניע האהר פאר א סגולה? נו, האסטו געדארפט צו ווען, ווי ביז די מחותנת'טע איז געווארען. זי איז בארד צוגעלאפען מיט א פרעטענסיע צו דער מא- מעש, און ס'האט זיך שוין אנגעהויבען צו מאכען א גע'טענה'ליך. א מערכה, וואס פונקט ווענען אריינגעקומען די מענער בעדעקען און

ס'איז שטיל געווארען. אבער אויף ווי לאנג? אז אלע מינוט געפינט זי א'אנדערע עבירה.

שיינדעלע: אבער וואס ארט דיר דאס, וואס זי געפינט עבירות? דו טהו דיר ס'רייניגע און גענוג.

שרה'לע: מוז איך דאך מיך קריגען. שיינדעלע: צו וואס זאלסטו זיך קריגען? דו דארפט גארנישט טענה'ן, נאר טהון ווי דו פערשטעהסט.

שרה'לע: גארנישט טענה'ן און טהון ווי דו פערשטעהסט — יא, זאגען זאגט זיך עס גרינג. דו מינסט, אז ס'איז לייעב צו ווען, ווי אלע דרעהן זיך ארום מיט ברוג'ע פנימ'ער? שיינדעלע: ווער אלע? אלץ די מחותנת'טע?

שרה'לע: (שעמערדיג): און ער...

שיינדעלע: ווער? דער חתן? (שרה'לע שאקלט אויף יא) איז ביזט נאך א נאר! דו מינסט טאקי, אז ער וועט שטענדיג זיין אזא בטל'דיל, ווי היינט? דאס איז ער געוועזען אזוי לאנג ווי ער איז געוועזען ביי זיינע עלטערן; ביי דיר וועט ער שנעל אנדערש ווערען. מ'ברויך נישט מעהר ווי מיין מאן איז געוועזען פאר דער חתונה. ער איז דאך דיין ברודער, געדענקסט דאך מסתמא, ווי פאנאטיש ער איז געוועזען! זאג, איז ער נישט היינט אינגאנצען א אנדערער מענטש?

(דורכ'ן הינטערגרונד קומט אריין מלכה-לאה. שרה'לע הויבט זיך אויף און געהט איהר אנטקעגען).

מלכה-לאה: דו ביזט נאך דא, בלה? און איך וויל דיר ארום. שרה'לע: כ'בין דא אריינגעגאנגען זיך א ביסעל אפקליינען. כ'האב שוין נישט געקאנט אויסהאלטען די היץ דרינגען. די מחותנת'טע ברויך מיך עפנים?

מלכה-לאה: נון, אז ס'איז דיר הייס, קאנסטו זיצען דא א ביסעל. היינען איז טאקי קהלער. כ'האב גלאט נישט געוואוסט, וואו דו ביזט מיר עפנים פלוצלונג אהינגעקומען. אבער דו זיצסט דא נאך אליין? דו פערגעסט, אז דו ביזט א בלה און מארסט נישט זיין אליין אין א שטוב! נאך גוט וואס ס'איז מיר איינגעפאלען צו געהן ווען וואו דו ביזט.

שרה'לע: כ'פון נישט אלץ, מין שוועגערין שווערלע איז דאך דא
מיט מיר.

מלכה-לאה: (שמעלעט לעבליך צו שווערלעך, וועלכע קומט צו): א, דו
ביוט אויך דא! כ'האב דין גארנישט געזעהן.

שווערלעך: די מחותנת'טע זעהט, ווי א גוטע שוועגערין איך בין?
כ'היט אב שרה'לעך, ווי זאל נישט בלייבען אלץ. כ'האב
נאר געזעהן, אז ווי געהט דא ארין, בין איך בארד מיטגעגאנגען.

מלכה-לאה: (לעבליך): יא, ס'איז גאנץ גוט אזוי. (צו שרה'לעך) נו,
פון היינט אן, מין קינד, וועסטו שוין האבען א מאן
בין הונדערט און צוואנציג יאהר, וואס וועט דין אפהיטען.

שווערלעך: (מיט א געמאכט ערנסטקייט): אזוי? וועט מען ווי ווייטער אויך
דארפן היטען? און איך האב געמיינט, אז נאר היינט,
ווען וי איז א פלה, טאר וי נישט זיין אלץ.

מלכה-לאה: א יודישע מאכטער דארף שטענדיג, מ'זאל וי אפהיטען.
ווארען וואס קאן, משמיינט געזאגט, א זינדיגע יודישע ווי-

סען, ווען נישט א מאן, א בן-תורה זאל וי אפהיטען און זאגען וואס
מען טאר נישט.

שווערלעך: א, וועגען דעם קאן די מחותנת'טע רעהיג זיין. שרה'לע
איז א רב'ס א אייניקעל און דערצו נאך א וואילע קענערין

און וועסט אלץ, וואס יא און וואס נישט (שרה'לעך), ס'וואהר, שרה'לע?
(שרה'לע זעהט ווי ביי ארבעט, ווי זאל שווייגען).

מלכה-לאה: (ווארפט א בייזען בליק אויף שווערלעך, צו שרה'לעך) נו, פלה,
קום ארין צו די געסט, ס'פאסט נישט צו לאזען זי

אזוי לאנג נאר אלץ. (בעמערקענדיג פלוצלינג) וואס האסטו דו געטוהן,
שרה'לע? וואו האסטו דו ס'דעקטו? (דערוועגט ס'טון אויס'ן טיש און געסט

עס) טהו אן געשווינד. דו פערנעסט נאר, אז דו ביזט שוין נישט קיין
מידעל און מארסט מעהר נישט געהן מיט די בלויזע האהר.

שווערלעך: לאז די מחותנת'טע געהן לאזען מיט דעם, וי זעהט דאך
אויס דארין, ווי א פורים-שפיעלער.

מלכה-לאה: וואס זאגסטו דו עפעס, כ'זאל געהן לאזען? מ'טאר
דאך נישט אזוי!

שווערלעך: פארוואס טאר מען נישט? איך וויל, אז א פלה דארף
זיין שטען. אדרבא, לאז די מחותנת'טע אלץ וואגען: איז

זי נישט שטענדיג אזוי, אלס מיט א פערדעקטען קאפ?
מלכה-לאה: כ'בעט דין, לאז געהן איצט מיט געלעכטערן. דאס איז
קיין שפאס. מ'טאר נישט. (ווייל אנטהן שרה'לעך ס'טון)

שווערלעך: (געסט עס ביי איהר צו): פארוואס האט די מחותנת'טע נאך
גענומען אזא טון? וואו זעהט מען דאס היינט? היינט,
אז מען בעדעקט, פערנעמט מען א בוסעל געדילטער דעם
שלייכער און גענוג.

מלכה-לאה: וואס פערצעהסטו מיר מעשיות פון היינט? איך בין א
פארציטיש מענטש און וויל נישט וויסען, וואס היינט איז.

שווערלעך: די מחותנת'טע דארף אבער געדענקען, אז שרה'לע איז
א היינטיש מענטש און האט דאס רעכט נישט צו וועלען
וויסען, וואס ס'איז פארציטענס געוועזען.

(מלכה-לאה געסט ראש אב ס'טעל פון שווערלעך און וויל עס אנטהן שרה'לעך).
שרה'לע: (אויסקלוינגנדיג לעבט דעם קאפ): נין, מחותנת'טע, כ'וועל א בן-
סעל געהן בלויז. דא היינען זעהט דאך קינער נישט.

ס'איז מיר אזוי הייס...
(מלכה-לאה שטעהט א וועלע, ווי איבערראשט. ענדליך לעגט וי אהער
ס'טון און געהט שנעל ארויס).

שרה'לע: (אונגעהויר): איצט וועט זיך מאכען.
שווערלעך: געה שוין, ס'וועט זיך גארנישט מאכען; וי וועט זיך
א ביסעל אויסבלייזען און מעהר נישט. וי קלערט גלאט

אויס אוועלעך זאכען, וואס מ'זעהט שוין נישט אין ערגער. פויגל
האסט געזעהן? צום ערשט האט וי געזאגט, אז דו קענסט דא זיצען

און דערנאך, אזוי ווי וי האט נאר מיר דערוועגן, האט וי דין בארד
געהיטען אריינגעהן מבלומרשט צו די געסט. דאס האט וי געזאגט

דיך אוועקפיהרען פון מיר. כ'האב שוין עטליכע מאל בעמערקט,
אז וי גיט אכטונג, דו זאלסט נישט בלייבען מיט מיר אלץ. וי מיינט,

אז ווען דו וועסט דין נאר נישט חבר'ן מיט מיר, וועסטו דו שוין זיין
א גוט פרום לעמעלעך, און וי וועט קאנען מיט דיר אלץ מאכען.

שרה'לע: און זי וואלט טאקע מיט מיר אלץ געמאכט, ווען כ'האב נישט דורך. דו וועסט גלויבען — געבען דיר בן און נאך א אנדערער מענטש. ווען כ'האב דורך געבען זיך, פיהל איך מיך דרייסט, פעסט און האלט זיך פעסט ביי דאס מיניגע, און אהן דיר בן און עפס אזוי שוואך, כ'פיהל זיך עפס אזוי אלץ, אז כ'פאל בארד איבער די הענד.

(דורכ'ן הונטערגרונד קומט ארין אסתר'ל).

אסתר'ל: וואס איז דאס דא געוועזן? די מחותנת'טע איז דאך עפס אריינגעקומען פון דאנען אזוי צוקאכט?

שרה'לע: (איבערגעשראקען): וואו איז זי איצט?

אסתר'ל: זי איז דרינגען. זי רעדט עפס אריין מיט אזא היץ און דער מאמעשן.

שינדערלע: זי רעדט שוין ווידער אריין אין דער שווינגער וואס נאך עפעס, לויפט זי בארד צו איהר מיט א מסירה, ס'איז מיר א רחמנות די שווינגער: כ'פערשטעה, וויפערל געוונד דאס קאסט זי, זי איז דאך א גוטע און וויל אלץ יעדען צופרידען שטעלען.

אסתר'ל: אבער וואס איז דען דא געוועזן?

שינדערלע: גארנישט, ס'לוינט נישט צו רעדען דאפון. כ'האב איהר געזאגט, אז היינט בעדעקט מען שוין נישט מיט אונזלעכע גראבע טיכער ביי איבער די אויגען.

שרה'לע: כ'וואלט נאך גערן געוואלט וויסען, וואס זי קלערט זיך, מיין מחותנת'טע? צו מינט זי טאקע, אז וויל כ'בין איהר פלה, טאך איך שוין גארנישט האבען מיין דעה און מוז און אלעס נאך קוקען איהר אין מויל? ציט זי איז געקומען, האט זי נאך נישט אויפגעהערט אויסצוזאגען אין מיר אלע מינוט עפס אנדערש צו טאד-לען. נאך געפאלט איהר נישט! כ'רעד צופיעל, כ'לאך צו הויך; זי האלט כסדר אין אירן קאמאנדעווען מיט מיר: דאס טהו נישט, דאס רעד נישט, מיט דעם זי ברונט, מיט דעם חבר — פונקט, ווי כ'וואלט געוועזן איהר פערקויפטער שקלאף.

שינדערלע: דו ביזט עס דיר אלץ שולדיג. ווער הייסט דורך לאזען זיך פון איהר ארומפיהרען? א מענטש דארף האבען ענערגיע.

שרה'לע: כ'ווייס, אז כ'בין עס מיר אלץ שולדיג, כ'האב בארד און אנהויב געברויכט מיך מיט איהר אפען אדורכשטועסען: כ'האב איהר גערארפען צו זאגען, אז כ'בין שוין נישט קיין קליין קינד, וואס מ'זאל מיך דארפען פיהרען. וואס זאל איך אבער טהו, אז כ'קאן נישט. כ'בין צו גוט.

שינדערלע: דאס הייסט נישט צו גוט — דאס הייסט צו שוואך.

שרה'לע: דו ביזט אפשר גערעכט, כ'בין אפשר טאקע צו שוואך. נאך וואס איז מיר א חילוק ווי ס'איז — כ'קאן דאך נישט, כ'בין שוין עטליכע מאל אזוי ביי געווארען, אז כ'האב שוין געוואלט איהר אראפזאגען. נאך יעדעס מאל בעפאלט מיך עפס א מורא, און זאג נישט. כ'האב שוין געקלערט דורך צו בעטען, דו זאלסט מיט איהר רעדען, נאך כ'דאב מיר איבעררעכענט: דו האסט אהן דעם אויך גענוג שונאים, מ'זאגט אזוי אויך, אז דו האסט אונז אלע קא-ליע געמאכט. צו וואס זאלסט דו דיר נאך איבער מיר פערשאפען פרישע שונאים און נאך מעהר מאכען מענטשען רעדען פון דיר.

שינדערלע: אויף דעם דארפסט דו נישט צו קוקען: איך מאך מיר וועניג פון דעם, וואס דיין מחותנת'טע ארעד נאך ווער דארט, וועלען אויף מיר ביז זיין. כ'ווייל נאך, אז די, וואס זענען מיר לייעב, זאלען מיך לייעב האבען — און דאס האב איך: דו און דיין מוטער האבען מיך לייעב, דוד'ל האט מיך לייעב, מיין קליין שוועלבעלע האט מיך לייעב, א פאך גוטע פריינד, וואס געפעלען מיר, האב איך אויך — און דאס איז פאר מיר גענוג. וועגען מעהר קומער איך מיך נישט.

אסתר'ל: און מיך רעכענסט דו נישט?

שינדערלע: אויף דיר בין איך ביז.

(דורכ'ן הונטערגרונד קומט ארין מירעלע. שינדערלע און שרה'לע לויפען איהר אקעגען).

שינדערלע: די שווינגער איז גוט ביז אויף מיר?

שרה'לע: די מאמעשן איז אדאמ אויף מיר ביז?

מירעלע: נארישע קינדער! וואס פאלט איך איין? אויף איך וועל איך ביז זיין? פארוואס?

שרה'לע: אבער מיר פערשאפען דאך דיר קרענקונג מיט אוינער פיהרעכץ דו מחותנת'טע האט דאך דיר מסתמא אנדער-צעהלט גאנצע מעשיות פון מיר מיט שווינדעלעך?

מירקלע: וואס פאלט דיר אין? ווי האט מיר גארנישט אוועקגעשריקעלטעס פערצעהלט, אז כ'ואל אויף אייך ביז ווערען. ס'פערדריכט מיר נאר, וואס דו מחותנת'טע האט עגמת-נפש. אבער וואס זענט איהר שולדיג און דעם? איהר זענט דאך יונגע קינדער.

שווינדעלע: דו שוויגער איז א גוטע... כ'האב זי ליבע... אויף מיין ווארט, כ'האב זי ליבע. (פון הינטערנאנד הערט זיך דאס שפיע-לען פון א וואלט. שווינדעלע נעמט ארום מירעלע'ן צום טאנצען) דו שוויגער וועט מיט מיר טאנצען א וואלט (מירעלע ווערט זיך לעכט, לאבענדיג) דו שוויגער וועט טאנצען... זי האט נאך היינט קיין איינמאל נישט געטאנצט מיט מיר... (ווי טאנצען)

מירקלע: מיט א געלעכצער: וואס טהוט זיך מיט דיר... משונגע... דאן אב... וואס טהוט זיך מיט דיר... ס'איז נישט שוין מ'קוקט אריין... אויף מיין ווארט, מ'קוקט אריין... לאז אב, משונגע-נע... (ווי שטעלען זיך אב. אלע לאכען) אוי, א ווילד קינד דו ביזט... אוי, כ'האב מיר אנגעארבייט... ווארט, כ'וועל דיר שוין בעצאהלען! אס-ירצא-השם אויף יאסעלע'ס חתונה וועל איך דיר נעמען מיט געוואלד צום טאנצען און וועל דיר נישט אפלאזען אזוי שנעל.

שווינדעלע: סאר דעם האב איך נישט קיין מורא: אויף מיין יאסעלע'ס חתונה וועל איך אזוי פילע טאנצען, אז דו שוויגער וועט גארנישט האבען, ווען מיר צו נעמען מיט געוואלד.

מירקלע: נו, מ'וועט שוין זעהן, איצט, קינדערלעך, לאמיר אריין געהן, ס'קאן דו מחותנת'טע פערדריסען, וואס מיר וועלן אלע דא און לאזען זי דרינגען אלליין.

(שרה'לע שטעהט אין פערלענגענהייט און קוקט אונצופרידען אויפ'ן דעקטויך, וואס ליגט אויפ'ן טיש. שווינדעלע בעמערקט עס).

שווינדעלע: ווארט, כ'וועל דיר פערנעמען דעם שליווער אנשטארט דעם דעקטויך. כ'וועל נאך ברענגען אפאר שפילקעס. (לויפט ארויס דורך דעם טיש, מיטווינגענדיג דעם וואלט, וואס הערט זיך פון דער חתונה-שטוב).

אסתר'ל (וועט זיך אויף דער קאנאפע): זי איז נאך ווייטער אזוי ווילד און ליבע ווי אמאל. דורך דו צוויי יאהר, וואס כ'בין נישט היינט געוועזען, האט זי זיך אויף קיין האר נישט געענדערט.

מירקלע: א, שטענדיג איז זי אזוי; שטענדיג איז זי פרעהליך און לאבענדיג, ווי א קינד — אזוי, אז יעדער מוז זי ליבע האבען. אפילו דער ווידע דיינער, דו געדענקסט דאך, ווי ביז ער איז אויף איהר געוועזען אין תחילת? היינט האט ער זי כמעט ליבע בער פון איינע אלע. וואס דען? אזוי ווי דו איז גוט? האסט דיר אנגעטוהן א וויער פנים און ציט דו ביסט היינט, האסט דו זיך נאך נישט אויסגעלאכט. דו וואלטסט דיר טאקע געמעגט א ביסעל לערנען ביי איהר, לערנען ווי אזוי א יונג ווייבעל דארף צו לעבען.

שרה'לע (מיט א געלעכצער): דו מאמעש'ן היסט זיך לערנען ביי שווינדעלע'ן, און מיין מחותנת'טע היסט מיר מיט איהר ברונז זיין, כרי כ'ואל מיר נאר נישט, חלילה, אנלערנען פון איהר. מירקלע: וואס? זי וויל מיר נאר אנמאלען א מחלוקת און הויז! וויסט נאר נישט שווינדעלע דאפון?

שרה'לע: זי מ'ערקט זיך עפנים, נאר האב נישט קיין מורא, מאמעש'ן: שווינדעלע איז נישט פון דו בענשען, וואס געפינען זיך בע-לדיגט פון אוועקע זאכען, און איך בין אויך נישט אזא נאר, אז כ'ואל הארבען דו מחותנת'טע און זיך צוקריגען, מיט וועמען זי וועט... (שווינדעלע קומט צוריק אריין און געהט צו צו שרה'לען).

שווינדעלע: (מיט א געלעכצער צו שרה'לען) נו, קום אהער, בלה, כ'וועל דיר באדעקען.

(ווי פערלעגט איהר דעם שליווער און בעפעסטויגט מיט שפילקעס, מירעלע

געהט דערווייל צו צו אסתר'ן און וועט זיך נעבען איהר).

מירקלע: אסתר'ל, וואס איז דאס טאקע, וואס דו ביסט אזוי פער-יארנט און טרויעריג? כ'האב דיר שוין עטליכע מאל גע-פרעגט, און דו קומסט יעדעס מאל אב מיט עפנים א תירוץ. בין איך דיר דורך דו צוויי יאהר געווארען אזוי פרעמד, אז דו קאנסט מיר שוין נישט יי-טרויען און אראברעדען זיך פאר מיר? (אסתר'ל וויל עפנים ענטפערן, מירעלע לאזט נישט) נון, ענטפער נישט. אידער דו יאסטסט מיר ווידער זאגן עפנים א תירוץ, איז גלייכער, אז דו זאגסט מיר

נאָרנישט... האָסט אפּשר דאָרט עפּנס עגמט נפּש פּון שוועהר און שוויגער?

אסתר'ל: אַך, נון! וואָס פאַלט דיר איין? זיך בעהאַנדלען מיך זעל-טען גוט.

מירקלע: נאָר פאַרוואָס דען ביזט דו עפּנס פּלוצלונג געוואָרען אַז שוויגערדיגע און טרויעריגע?

שוויגערדיגע (פאַרענדיג זיך ארום שרה'לעס שלעג): ווער? אסתר'ל? זי איז דאָך שוין אַ אלטע יודענע, אַ רבי'צין געוואָרען.

מירקלע: דו הערסט, וואָס שוויגערדיגע זאָגט? דו ביסט שוין אַ אלטע יודענע. און טאָקן—אַ ווייבעל ווי דו, צוויי יאָהר נאָך דער חתונה, האָסט נאָך ברוך השם קיין זאָרג. ס'פּעהלט דיר קיין עין-הרע נאָרנישט—ברויך דאָך אלץ און דיר צו לעבען. און דו דרעסט דיר ארום אַזוי אומקעגן און ערנסט—טאָקן נאָר ווי אַ אל-טע יודענע.

אסתר'ל: נון, מאַמעש, ס'דאַלט זיך דיר נאָר אַזוי. כ'בין נישט טרויעריג. גלאַט ס'פּענקט זיך מיר אָהן קונד.

מירקלע: אָבער...

(פון הינטערדורג בעווייזט זיך מלכה-לאה מיט אַ ברויז פנים).

מלכה-לאה: מחותנת'טע! וואָס פאַר אַרט איז דאָס עפּנס? יעדער פרעגט אויף דער פּלע, און די פּלע זיצט דאָ בעהאַל-טען.

די געסט וועלען זיך צוגעהן!

מירקלע (שפּרינגט אויף): שוין, שוין, מחותנת'טע! מיר געהען שוין אַריין. (מלכה-לאה פערשווינדט) נו, שוויגערדיגע, ווי האָלטסט דו?

טען מוז אַריינגעהן. די מחותנת'טע איז גערעכט: ס'איז נישט אַרענט-ליך יולאָוען די געסט אלץ.

שוויגערדיגע: איך בין שוין פאַרטויג. נאָר נאָך דאָ צו פערשפּילעווען... שוין.

מירקלע: נו לאַמיר געהן.

(מירקלע און שרה'לע געהען צום הינטערדורג. שוויגערדיגע נאָך און מלכה-לאה)

גאָר ביי שרה'לען די פּאלדען פון קלייד. קעהרט זיך דערנאָך צוריק,

געסט ס'שפּילען און פערנוכט זיך די טואלעט.

מירקלע (ווענדט זיך אום): נו, און איהר געהט נישט?

שוויגערדיגע: נון, כ'מוז אַ בליק אַריין געבען צום קונד. שוין באַלד צוויי שעה, ווי כ'האָב עס נישט געזעהן.

מירקלע (צו אסתר'לען): און דו?

אסתר'ל: כ'קאן נישט דרינגען זיין אין דער היץ. כ'בין עפּנס מיער. כ'וועל אַ ביסעל זיין ביי שוויגערדיגע.

מירקלע: ביי שוויגערדיגע? גוט. (צו שוויגערדיגע) מאַך זי דאָרט אַ ביי-סעל פּרעהליכער. לערן זי אויס, ווי אַזוי מען לאַכט. (צו אסתר'לען) און דו זעה לערן דיר גוט, וואָרען אַז נישט, וועל איך...

וועסט שוין זעהן.

מירקלע און שרה'לע אָב, אסתר'ל בלייבט ווייטער זיצען אויף איהר אָרט. זי קוקט אַ ווילע, ווי מיט קנאה אויף שוויגערדיגע, וועלכע איז כסדר פערנוכטען מיט איהר טואלעט.

אסתר'ל: שוויגערדיגע, דו ביזט טאָקן בייז אויף מיר? גלויבסט טאָקן, אַז כ'האָב עס געטהאָן מיט'ן גוטען ווילען? גלויבסט, אַז כ'בין פּלוצלונג אַזוי פרום געוואָרען און האָב געמיינט, אַז כ'טהו דאמנט אַ

מצוה?

שוויגערדיגע (דרעהט זיך האַסטונג אום צו איהר): דאָס פערדריסט דאָך מיך טאָקן! ווען כ'וואָלט געוואוסט, אַז דו ביזט ווירקליך פרום

און גלויבסט אין אמת, אַז מ'מאָהר נישט געהן אין די אייגענע האָר, וואָלט מיך גאָרנישט פערדראָסען. כ'וואָלט נאָר רחמנות געהאט אויף

דיר, וואָס דו ביזט אַזא נאָר אַדער העכסטענס וואָלט איך אויס דיר געלאכט. כ'ווייס דאָך אָבער, אַז דו גלויבסט נישט אין אַזעלכע נא-רשקייטען און האָסט עס נאָר געטהון, וויל דו האָסט דיר געוואָלט

פערשטעלען פאַר אפרים ווייבעל...

אסתר'ל: גלויבסט, אַז כ'האָב מיך געוואָלט פערשטעלען פאַר פרום? שוויגערדיגע: נאָר וואָס דען? פאַרוואָס האָסט דו נישט געוואָלט גע-דענקען, אַז מיט דיין טהאָט ברענגסטו עמיצען שאָדען?

פאַרוואָס האָסט דו דיר נישט איבעררעכענט, אַז אונזערע נשים צדקניות וועלען אין דעם זעהן אַ מוסת פון הימל און וועלען זיך געמען מיט

פרישע כחות צו יאָגען די אלע, וואָס טראָגען נישט קיין פיגורעס? אַמאָל האָסט דו געפּייערט, געליארעמט אויף די אלע, וואָס זענען

פריי געוואָנען און בעהאַלטען דאָס אין זיך. דו האָסט געזאָגט, אַז יעדער מענטש, וואָס האָט פרייע מינונגען דארף זיך אָפּען לויט זי צו

פיהרען, פרי אנדערע וואלען זיך אויף איהם פערקוקען — אין הינט, אז דיר האט גענוצט צו צו-הנפנען זיך צו שווער און שווער... אסתר'ל: וואס?

שניידעלעך: א שאר, דו האסט נישט געהערט, ווי רמין שווער האט געטען פערצעהלט, אז ביי דיר האט מען געזעהן א אפגעקאמט'ס זאך: דו ביזט געוועזען געפעהרליך קראנק און אזוי ווי דו האסט נאך אפגעשוירען די האר, איז געווארען, ווי מ'וואלט די קרענק מיט דער האנד אראפגעשארט. האסט געברויכט צו זעהן, ווי שרה'לעס מ'ה'נאט'טע האט, הערענדיג דאס, פערנלייזט די אויגען און האט געקוקט אויף מיר מיט נקמה, ווי זי וואלט וועלען וואנען: ווארט, ס'וועט דין ציט אויך קומען. (ווי דרעהט זיך ביז אום צוריק צום שפיגל. נאך א וויילע ווענדעט זי זיך ווידער צו אסתר'לען) און צוועלף דיר נאך וואנען: איך פערשטעה איבערהויפט נישט, ווי אזוי ס'נעמט זיך ביי א מענטש דאס נאמנות אפצושניידען אועלכע לאנגע ווידענע האר, ווי דיי-גע ווענען געוועזען. א מענטש, וואס קאן דאס טהון, מוז זיין, דאכט זיך מיר, א שטיק מערדער, ער מוז נאך קיין הארץ נישט האבען אין זיך. עס קומט מיר פאר פונקט, ווי אריינצוגעהן אין א שענקעס נאך-מען און עקסטרא ארומצורעפטשען אין צוטרעטען אלע בלומען. וואס זאג איך! דאס איז נאך ערגער! ווארען די בלומען ווענען לאמטש פרעמדע, וואקסען פון דער ערד און ווענען א פרעמדע זאך — אין די האר וואקסען דאך פון מענטש, ווענען א טייל פון איהם און טהוען איהם שטענדיג באשענען — און דאס וואל מען קאנען אפשניידען? נין, אזא מענטש מוז זיין געמיין, גראב...

(אסתר'לען גיסען זיך שטילע טרעהרען. שווינדעלעך איז ווער אויסגעקענט

און בעמערקט דאס נישט, נעמט ווידער ס'שפיגלעך, ענדירט שניצל די

טאלעט און וויל ארויסגעהן. דערנעבן אסתר'לעס טרעהרען.)

שניידעלעך: אסתר'לע דו ווינסט... (שטעהט א וויילע, נישט וויסענדיג וואס צו טהון. ווי לויפט צו, וועט זיך געבען אסתר'לען און נעמט ווי ארום)

צ'האב דיר אורא נעמאכט קרענקונג מיט מיין רעדען... צ'האב דיר בעלדיגנט... נו, ווין נישט... דו ווינסט דאך, אז צ'האב דאס אלעס געזאגט נישט מחמת שנאה... ווין שוין נישט... צ'בין א שלעכטע... שטענדיג, שטענדיג מוז איך אזוי לאנג רעדען ביז איך

בעלדיג עמיצען... דו ברויכסט דיר גארנישט פיהלען בעלדיגנט פון מינע ווערטער: דו קאנסט דאך מיר און ווינסט דאך, אז צ'האב שוין אזא שלעכטע נאטור צו רעדען אהן איבערלעגונג אלץ, וואס ס'קומט מיר אין ווען אריין. צ'האב מיר אפמאל ווין פאר דעם... נו, ווין שוין נישט... זאג מיר, אז ס'פערדריסט דיר נישט... לאך דיר אויס, וועל איך ווינסען, אז דו ביזט נישט ביי... אוי, ווי א שלעכטע צ'בין! דו געהסט ארום אזוי טרויעריג, מאך איך דיר נאך ענמת נפש. נו, אסתר'לע, ווי שוין נישט ביי...!

אסתר'לע: צ'בין נישט ביי... צ'האב נישט פארוואס ביי צו ווין. אלץ, וואס דו האסט געזאגט, וואלט איך, ווענדיג אויף דין ארט, אויך געזאגט דאס זעלבע... און דאך בין איך נישט שולדיג... ווען דו וואלט געוואוסט, ווי אזוי דאס איז געשעהן, וואלט דו אלץ... באלד צו מארגענס, נאכ'ן געליגען, האב איך געקריגט גען א ביסעל היץ. דאס האט אזוי געהאלטען עטליכע טעג און האט זיך ווער אפגעשוואכט. און, ווען די היץ האט זיך דערנאך פלוצלונג א שטארקען הויב געגעבען, בין איך גאר אויס מענטש געווארען אין בין געלעגען ווי עפס א שווערע מאסע. ביים בעוואוסטזיין בין איך אפילו געוועזען, נאך עפס מארגע האב איך מיר געפיהלט. צ'האב אלעס געהערט, פון יעדער זאך געוואוסט און פערשטאנען, נאך אלץ האט ביי מיר אויסגעזעהן, ווי עס וואלט געוועזען עפס ערגעץ גאנץ ווייט פון מיר. א מארגע אפאטיע האט מיר אינגאנצען געהערשט. צ'האב געהערט דאס געווען אן דערנעבען שטוב, געזעהן, ווי די שוויגער שטעהט ביי מיין בעט און ברעכט זיך די הענד, צ'האב בע-מערקט מיין מאנים געשוואלענע אויגען פון וויינען — און דאך בין איך געוועזען רוהיג. אלץ האט אויף מיר געמאכט א איינדרוק, ווי עס וואלט זיך האנדלען נישט ווענען מיין לעבען, נאך ווענען לעבען פון עפס א ווילד פרעמדען ב'ג... יעדע זאך, יעדער איינדרוק איז אן מיין געדאנק געווארען פעהילט אין עפס א מארגע געפיל פון פאג-מאסטישע חלומות און בילדער, וועלכע האבען מיר אהן אויפהער גע-ראיעט אין קאפ... צ'נערענק, די שוויגער האט זיך אנדערנעוועזט אויף מיין בעט און האט אונגעהויבען מיר געבען צו פערשטעהן, ווי א עכירה ס'איז צו טראגען די אייגענע האר; ווי האט מיר געזאגט,

אז מיר ווייבער האבען וועגן מצוות, פארדעם אבער מווען מיר זי שטרענג אבהוטען, ווארען אז נישט, ווערט מען בארד בעשטראפט; זי האט מיר פערזענלעך, אז אין דעם זכות, וואס מ'וועל מיר לאזען אבשערען, וועל איך געהאלפן ווערען... כ'האב אלץ געהערט, אלץ פערשטאנען און בין דאך געבליבען גלייכגילטיג; כ'האב מיר גארנישט אבגעשטעלט אויפ'ן געדאנק פון איהרע ווערטער און בין כסדר געוועזען פערטועפט אין די פאנטאסטישע בילדער, וואס יעדעס איהר ווארט האט ארויסגערופען אין מיין ברויזענדיגער פאנטאזיע... (פיוז) כ'האב דערנאך דערפיהלט אויפ'ן קאפ א קאלטעס אייזען, כ'האב געהערט דאס רוישען פון א שער...

שיינדעלע (אויפגעבראכט): ווי הייסט דעמאלט האט זי דיר אבגעשוירן רען, ווען דו ביסט געוועזען אין אזא צושטאנד? אסתר'ל (נאך א פיוז): די שוויגער וואלט, אז כ'האב דעמאלט געשמוי-כעלט, ווי א קינד... ס'קאן זיין... ס'איז מיר געוועזען אנגענומען צו פיהלען ס'קאלטע שער-אייזען אויף מיין צוגליהטען קאפ; דאס ליכטע בעריהרען מינע האט מיר און מיין פאנטאזיע ארויסגע-רופען מאדנע בילדער און האט מיר בילד ליכע איינגעשליס-פערט... (זי בלייבט שטיל פערטראכט. בי שיינדעלען שטעהען טרעהען און די אויגען. זי נעמט אסתר'לען פסט ארום און גיט איהר שטיל א קוש. נאך א לענגערע פיוז) כ'וואלט שוין אלץ פערליכע גענומען, ווען כ'וואלט כאטש נישט געברויכט צו טראגען דאס שייטעל... ס'איז מיר אזוי עקעל דאפיר... אז ווען כ'וואלט מיר נישט געשעמט, וואלט איך בעסער אנגעטוהן א טיעפע קופקע. ווער ווייסט פון סארא שמוציגען קאפ די האר צום שייטעל ווען גענומען? ס'קאן זיין, אז דער קאפ ליגעט איצט שוין ערגעץ און פויגט... (שיינדעלע גיט א ליכטען ציטער. זי בלייבט א חילע ווען שטיל, האלטענדיג זיך ארוםגענומען).

שיינדעלע (נאך א פיוז): אזוי ווי שטארק מוזט דו לידען... איצט ווייס איך שוין, פארוואס דו געהסט ארום אזוי צורודערט. און איך, שלעכטע, האב דיר נאך ביזע ווערטער געוואלט, האב דיר כסדר געשטעכעליכט. כ'וועל מיר דאס קיינמאל נישט שענקען (פיוז). (נעכטס בעווייזט זיך ברוך-ליב. דערוועגנדיג שיינדעלען און אסתר'לען, ציהט ער זיך צוריק).

שיינדעלע: איהר האט עפנס געוואלט, מחותן? איהר קאנט אריי-געהן!

ברוך-ליב (שוין פון דערגעבען שטוב): ע, גארנישט. (צו אסתר'לען): קום בעסער אריין צו מיר; דא קאן נאך עמיץ בעמערקען, אז דו האסט געוויינט. (שטעלען זיך אויף) מחותן! איהר קאנט אריינגעהן: מיר געהען שוין סא-ווי-אוועק (ביידע אב לינקס).

מלכה-לאה (בעווייזט זיך רעכטס, קוקט זיך ארום): קום אריין, ס'איז שוין קיינער נישט דא. (ס'קומט אריין ברוך-ליב) איך זאג דיר נאך אמאל, אז מ'וועמיר נישט יוצא אונזער קינד דא איבערצולאזען. ס'וועט דא פון איהם, חלילה, א תל ווערען: ס'שלעכטע לערנט מען זיך גע-שווינד.

ברוך-ליב: אבער וואס וואנט דו? רעד כאטש א ביסעל שטילער, ס'קאן נאך עמיץ הערען. צו ווייסט דו, אז דער מחותן רעכענט זיך, אלס דער שענסטער רב ביי אונז? ווען ער וואלט נאך געוואלט, וואלט ער געהאט א עולם פון טויענדער חסידים—און אפילו היינט פארהערן אויך צו איהם גאנץ שענע יודען, און דו האסט נאך מורא איבערצולאזען ביי איהם אונזער קינד! דו ווייסט דאך גארנישט, וואס דו רעדסט.

מלכה-לאה: כ'ווייס שוין גוט נישט, ער פערצעהלט מיר אלץ פון מחותן! איך ווייס אויך, וואס דער מחותן איז! הלואי לאמיר די זכיה האבען, אז מינע קינדער וואלען מיר געראטען כאטש א העלפט. אבער וואס קומט מיר ארויס פון מחותן, אז ס'נאנצע הויז איז פערדארבען.

ברוך-ליב: ס'נאנצע הויז איז פערדארבען—וועמען האסט דו דאס דא, וואס איז פערדארבען? אלץ די שיינדעלע, דוד'לס ווייב?

מלכה-לאה: און אז שיינדעלע, איז וועגניג? ברוך-ליב: נו הכלל, פון דעם ווייסט דו דאך שוין פון לאנג; מען האט דאך עס אונז פערצעהלט נאך פאר די תנאים.

מלכה-לאה: כ'ווייס עס נישט פון לאנג. פאר די תנאים האט מען מיר געוואלט, אז זי געהט אין די האר, האב איך גע-

רעכענט, אז זי איז גלאט א הולטיקע, און פון אועלכער לערנט זיך קינער נישט אן. דא האב איך אבער געוואהר געווארען, אז זי איז נאך עפס ערגערס: זי איז א אפיקורס!
ברוך-ליב: א אפיקורס נאר? וואס דיר פאלט איין! א יודענע א אפיקורס — פון וואנען וויסט זי, א אשה, צו זיין א אפיקורס?

מלכה-לאה: הבל, דו ווילסט מיר נישט גלויבען, פרעג דיר הינע מענשען, וועסט דו הערען. די שטאדט וואלט געגע- בען ליכט אין שוהל אריין, ווען מען וואלט זי פטור געווארען פון היע — אזא חורבה האט זי אנגעמאכט. מ'האט מיר אנפערצעהלט פון איהר זאכען, אז די האר שטעלען זיך קאפויר. שטעל דיר פאר, זי האט צוזאמענגענומען א גאנצע באנדע ארום זיך און האט געמאכט א חברה ציוניסטען, נעמט צוזאמען געלד און קויפט א זעלכע ביכלעך, וועלכע זי טיילט בחנם צו לעזען... דו האסט געדארפען צו הערען היינט אין דער-פריה, ווי זי האט מיר אין פנים אויסגעלאכט פון רביים, פון עין הרע'ס, פון סגולות...

ברוך-ליב: אזוי וויסט האלט זי שוין? און... א רחמנות דעם מחותן: ער מוז נעבעך אויף דער עלטער צו זעהן א זעלכע זאכען. זעהסט דו, אזוי איז, אז די זרע, דער שטאם איז נישט גוט. ס'האט זיך איהם פערגליסט צו נעמען א שוור פון פראס- טע בעל-בתישע מענשען. א בת טובים וועט קוממאל נישט געהן אין א זעלכע וועגען, ווייל דער שורש, דער מקור איז גוט. כ'פערשטעה נאר נישט, וואס דער מחותן שווייגט אזוי און לאזט דאס צו.

מלכה-לאה: איך פערשטעה אויך נישט. כ'גלויב, אז ער וויסט נאר- נישט פון דעם אלעם, א יוד, קיין עין הרע, אויף דער עלטער, ויצט שטענדיג פערמאכט ביי זיך און שטייבעל — פון וואנען זאל ער וויסען, וואס אין הייז טהוט זיך? ווער וועט זיך דאס אונ- טערשטעהן איהם א זעלכעס צו פערצעהלען? ער איז פערטהון אין לערנען, דאווענען, פאסטען, און זי מאכט איהם דערווייל א תל פון גאנצען הייז!

ברוך-ליב: אבער די מחותנת'טע? זי זעהט דאך יא, וואס מ'טהוט זיך — פארוואס שווייגט זי? פארוואס לאזט זי א זעלכע זאכען אין איהר הייז?

מלכה-לאה: די מחותנת'טע קאן איך עפס גארנישט פערשטעהן: זי איז א גאנץ וואויל מענטש. פרום, אבגעוויסען, נאר צו די קינדער האט זי עפס אזא מין שוואכקייט, אז זי וועט זי קומ- מאל קיין בייז ווארט נישט זאגען. וואס די קינדער טהוען, איז ריכ- טיג. און ווער שמועסט נאך, אז שיינדרעלע זאל אויף עפס זאגען, אז ס'איז גוט — דעמאלט איז דאך שוין קידש-קדשים. שיינדרעלע איז ביי זי א אבגאט. פון אויפשטעהן ביי זי לעגען הערט מען נישט מעהר נאך שיינדרעלע. וואס שיינדרעלע זאגט, איז קלוג; וואס זי טהוט, איז גוט- אלע קוקען נאר איהר אין מויל אריין. נו, קאנסט שוין פערשטעהן ווי ס'זעהט דא אויס? דו וויסט — אסתר'ל, די בלח'ס שוועסטער, איז אויך געגאנגען אין די בלויזע האר. דאס האב איך ערשט געכטען געוואויער געווארען. זי איז אויך געגאנגען מיט די קלאקעס אין דרוי- סען; נאר ערשט פאר עטליכע וואכען, ווען זי איז אין א קומפערט געפעהרליך קראנק געווארען, האט זי זי אבגעשוירען. נאר דאס אלץ איז גארנישט, כ'וואלט מיר שוין נישט געמאכט פון דעם אלעם, ווען די בלח וואלט נאר...

ברוך-ליב: די בלח? וואס? וואס וויסט דו פון איהר? געהט זי אויך אין א זעלכע דרכים?

מלכה-לאה: דו וויסט, זי האט אראפגעווארפען ס'דעקטור? ברוך-ליב: וואס?

מלכה-לאה: מיין זעהנס בלח וויל נישט געהן אין דעקטור? אונזער שוור אין פארשייטע קליידער? (לויפט איבער דער שטוב) מא! געה זי קלוג! כ'בין געוועזען גליקליך, ווען כ'האב געווערט, אז ר' העשעלע וויל זיך מיט מיר משרד זיין; כ'האב גארנישט גע- וואוסט, ווי גאט צו דאנקען, וואס ער האט מיר געהאלפען, אז כ'קאן אריינגעבען מיין קינד אין אזא יודיש הייז — מאכט זיך נאר אזא מעשה. ווער האט זיך געקאנט רעכטען אויף א זעלכעס! (בלויבט שטעהן ביי מלכה-לאה) אבער וואס טהוט מען איצט? וואס טהוט מען? איך זעה נישט קיין אנדער עצה, אויסער...

מלכה-לאה: זי נאר רוהיג, רויש נישט: מען מוז געלאסען קלע- רען עפס א עצה (נעמיהרט פון יוחנן קומט אריין ר' העשעלע, קיינער בעמערקט איהם נישט) צו דער בלח האב איך נאך

אלעם גארנישט. ווען נישט שווינדעלע, וואלט זי געוועזן א גאנץ גוט קינד. נאך שווינדעלע רעדט איהר אין דאס אלץ.

(הערענדיג מלכה-לאה'ס ווערטער, לאזט ר' העשילע אב יוחנן'ס האנד און געהט שנעל צו. ברוך-ליב און מלכה-לאה קוקען זיך אום און, דערוועגנדיג ר' העשילען, בלעבען זיי שטעהן איבערראשט.)

ר' העשילע: וואס און דאס שוין סאדא ניעס?

ברוך-ליב: א דער מחותן... מין... נין, ס'איז גארנישט.

ר' העשילע: כ'האב דאך געהערט, די מחותנת'סע האט געזאגט, אז מין שווינדעלע רעדט עפום אמן דער בלה? (ברוך-ליב שוועגט

און פערלעגענהייט) מחותן! מינע אייניקלעך האבען שוין נישט קיין מא-טען, און איך, זייער זיידע, מוז אויך זייער טאטע זיין. כ'וויל זיין סען, וואס דא איז. פערזעהלט! רוקט זיך צו צום שטוהל. צו יוחנן) געה אריין דרינען און מאך צו די טהיר. (יוחנן אב. ר' העשילע זעט זיך אויפ'ן שטוהל) פערזעהלט, מחותן, נאך אלץ! כ'וויל אלץ וויסען.

ברוך-ליב (נישט דרויסט): מין בני-בית פערזעהלט מיר, אז די בלה פוהרט זיך א בוסעל... עפום נישט אזוי... זי וויל נישט געהן אין דעקטור...

ר' העשילע: הע? און זי געהט מיט'ן בלויזען קאפ?

מלכה-לאה: זי האט זיך איצט מכלומרשט ארומגענומען מיט'ן שליווער. ברוך-ליב: דער אויסשטייער איז פערשייט, נישט יודיש...

מלכה-לאה: און דוקא דאס? כ'האב גענוג אנדערע שענע זאכען גע-זעהן, נאך וואס וועל איך געהן אויסרעכנען.

ר' העשילע: און דאס אלץ האט מען געוואלט פון מיר מעלים זיין? ברוך-ליב: כ'האב נישט געוואלט איך מצער זיין, און נאך איינס: איך אלץ האב אויך ערשט איצט געוואהר געווארען דא-פון. כ'האב זי שטענדיג געהאלטען, די בלה, פאר א פשוט יודיש מידעל. אזא שטעלע — ווער וואלט דאס געגלייבט אויף איהר!

מלכה-לאה: כ'ווייס נישט, וואס די ווילסט פון דער בלה. כ'האב דאך דיר שוין געזאגט: צו דער בלה האב איך גאר-נישט. הלא-וי וואלט זי נאך נישט געהאט שווינדעלען פאר א רבי, וואלט זי טאק געוועזן א פשוט יודיש ווייבעל. וואס קומט אבער

ארויס, אז שווינדעלע טרעט זי נישט אב אויף קיין רגע און פאקט אין איהר בסדר אריין איהרע תורות. אין שרה'לע איז דאך נאך א קינד! וואס וויסט זי? זי מיינט, אז וואס שווינדעלע זאגט, איז הייליג.

ר' העשילע: פון וואנען וויסט איהר, אז שווינדעלע רעדט זי צו צו שלעכטס?

מלכה-לאה: כ'זעה דאך! אזוי איז זי א ארענטליך קינד, הארעכט אלץ, וואס מען זאגט איהר, און, אז זי קומט זיך נאך צוזאמען מיט שווינדעלען, ווערט זי ווי גאר נישט די אייגענע. אז זי זאל אראפזארגען דאס דעקטור, האט זי איהר איינגערעדט אין מין געגענווארט.

(שטילע פויזע. ר' העשילע קלאפט מיט'ן שטעקען אן דער פאר-לאגע. ס'קומט אריין יוחנן.)

ר' העשילע: יוחנן, שיק מיר אריין מין טאכטער. (יוחנן אב. צו זיך) ווידער שווינדעלע... האט זי נאך נישט פערנעסען איה-רע אלטע דרכים? האב איך אין איהר א מעות גע-האט? (פויזע)

מלכה-לאה: כ'האב באר געזאגט, אז דער מחותן מוז נישט וויסען פון דעם אלעם, וואס ס'קומט פאָהר אין הויז; כ'האב פערשטאנען, אז דער מחותן וואלט נישט געלאזט געהן זיין אייניקלעל מיט די בלויזע האָר...

ר' העשילע (נישט זיך א באא אויף): וואס? אין די בלויזע האָר האט איהר געזאגט? האט מען מיך אָבערנארט, פאָרגעזאגט א ליגען? (ס'קומט אריין מורעלע, ר' העשילע לויפט איהר אקעגען) האסט מיך אָבערנארט? די אויך? איינס געמאלט מיט איהר?

מורעלע (דערשראקען): אָבער וואס איז?

ר' העשילע: וואס ס'איז? די האסט מין גרויען קאפ מיט חרפה בע-דעקט! די האסט מיר די קינדער פערדארבען — ס'גאט צו הויז האסט די מיר פערדארבען! איך בין א רב, פון מיר און פון מין הויז דארפן מענשען יודישקייט און צניעות צו לערנען, און די האסט מיר מין הויז איבערפיהרט. היינט קאן מען פון מין הויז

פריצות און אויסגעלאסענע קינדער, נישט קיין ציניעות! אז איך האב געוואלט דאס פריער בארן אין אנהויב דערשטיקען, געוואלט שוין דע- לען בארן נאך דער חתונה ארויסיאנגען פון דאנען, האסט דו מיך אבגערט, געוואלט, אז זי האט שוין הרטה בעקומען און האט אג- געטהון א שטיקל — איצט האט זיך דאס פריער צופלאקערט: ביי מיר האט עס מיין יאגסט קינד אוועקגערייבט, זי האט שרה'לען פון וועג אראפגעפיהרט, און ווער וועסט, וואס סארא חורבות זי האט אין שטאדט געמאכט? ווער וועסט, וויפיל יודען ס'האבען זיך פערקוקט אויפ'ן רבי'ס הויז? און דעם רבי'ס הויז איז דאך הפקר! הפקר האסט דו מיין הויז געמאכט! וואס איינער וויל, טהוט ער! אבער צו בין איך שוין נישט קיין בעל-הבית דא? האב איך שוין נאך קיין דעה? זאג! איך בין שוין גארנישט? זאג! (ער קאן זיך נישט דערהאלטען אויף די פיס און הויבט אן זיך וואקלען. אלע לויסען צו, מירעלע פיהרט איהם צו א שטוהל, ער זעצט זיך אונדזער. א וועלע וועט ער שטיל, אטעמקענדיג שווער. שטיל צו זיך) יא, איך בין שוין גארנישט; יעדער מעג שוין דא טהון, וואס ער וויל... פאר'ן אלטען טאטען איז גענוג עפעס א אויסגעקערטער לוי- גען: דער אלטער טאטע איז שוין גארנישט... (פויג) ווער וועסט, וויפיל מענטשען ס'האבען זיך פערקוקט אויף איהר, וויפיל יודישע קינדער ס'זענען געבער בשוגג אריינגעפאלען... וואס זאלען זיי וויסען? אז דעם רבי'ס קינדער מענען... מיר האט מען געהאנדעלט מיט ליגען. מיר, א טאטען, האט מען ליגען געזאגט...

מירעלע (צווישן צוויי פאר שרעק): און וואס דען האב איך געקאנט טהון? דו האסט נישט אנדערש געוואלט, נאר זי זאלען זיך גלייך, און דוד'ל האט זיך געבעטען, געוויינט, געוואלט, אז ער וועט זיך דערטרונקען, אויב מען וועט איהם שווערען... פון שווערעלען... וואס האב איך געוואלט טהון? האב איך געוואלט מיין דוד'ל, מיין איינצי- גען זון אונגליקליך מאכען? און זי, שווערעלע, איז דאך אזא וואויל ווייבער, זי איז דאך אזוי גוט צו דוד'לען...

ר' העשעלע (נאך אלעגערע פויג, צו זיך): גערעכט, כ'האב פערדינעט דין שטראף: כ'בין געוועזען א מטייל אימה יתירה בתוך ביתי — כ'האב געהיטען גוט... אגשטאדט דאס פערבלאנד- זעטע שפעלע צוריק אויפ'ן וועג ארויפצופיהרען, האב איך

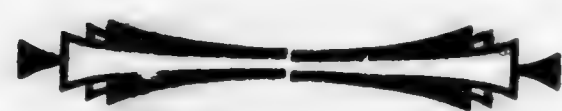
געוואלט עס אינגאנצען דערייאנגען... נאך מיט השם יתברך'ס הילף וועל איך עס נאך מתקן זיין... דעמאלט האב איך זי געוואלט פער- יאנגען, ווי א איבעריג, פון דער פרעמד אונגעקומען, שעפסעל — היינט וועל איך זי שטראפען, ווי א הימלישעס, ווי א אייגענס... (שטעלט זיך אויף) ווי א אייגען קינד וועל איך זי שטראפען... (ער לאזט זיך געהן צו דער טהור לינקס).

מירעלע (פערשטעלט איהם דעם וועג): טאטעשן, געה נישט... האב רחמנות אויף איהר, זי איז דאך נאך א יונג קינד: זי וועט נאך אנדערש ווערען... דו אלעין האסט דאך זי די לעצטע צייט אזוי האלט און האסט געוואלט, אז זי האט ארעכט יודיש הארץ... וועסט זעהן, זי וועט זיך אלעין איבעררעכענען... געה נישט, טאטעשן, מאך איהר נישט קיין קרענקונג... זי איז דאך שוין אונזער קינד, דין מו- טער פון מיין דוד'לס יאסעלע...

ר' העשעלע (ווייז, אבער פאסט): יודענע! דו האסט דין לייעב, נישט דין קינדער. ווער ס'האט לייעב זיין קינד, דער שטראפט עס, האטש דאס שטראפען טהוט איהם אלעין אממעהרסטען וועה. (מירעלע פערדעקט זיך ס'פנים מיט די הענט און וויינט שטיל. ר' העשעלע קוקט אויף איהר א וועלע מיט רחמנות, דערנאך גיט ער זיך א האפ) נון, כ'מאחר נישט: איך בין א רב, דער טאטע פון דער גאנצער שטאדט, ממני ילמדו, איך מוז ווייזען, אז מען מאחר נישט אזוי (אב לינקס).

מירעלע (נאכלויפנדיג): טאטעשן, געה נישט... איך וועל מיט איהר שמועסען... ווארט האטש ביז מארגען... פארשטער אונז נישט דין שמחה... טאטעשן...

פאר האנג.

צווייטער אָקט.

סענע: א שטוב ביי שווינדעלעך'ן אין וואוינזונג. אין הונטערנאנד א טהור
אין קור ארין. רעכטס א שלאף-צומער, לינקס צוויי פענסטער בעשטעלט
מיט פועל בלומען. מעבלירונג: א טיש מיט שטולען, א גרויסער שפי-
גל, א קרענקס-שאנק, א אטאמאן א. ו. ו. אויכער דעם אטאמאן און
פון בירע וויטען שפונעל הענגען בולדער, ס'רוב יודישע. שווינדעל און
דערנאכטער קלירונג, וואס אין ערשטען אקט, בענקסט די בלומען,
הוינגט ווי פון שטייב און ווינגט דאבני שטיל עפוס א יודיש ליעדעל.
דודל אין א ווידענער קאפאטע, אין סאמעט הונטעל, קומט ארין פון קור.

שווינדעלעך (נישט איבעררעכענדיג איהר בעשעפטיגונג): זעה נאך, ווי טרוקען
ר בלומען זענען, כ'האב פערנעסען אין דער-פריה ווי צו
בענקען, און ווי האבען געמוזט אזא גאנצען טאג לידען
דורשט. ווי מאט און שוואך די בלעטלעך הענגען, נעבעך.
אראב... פונקט ווי נאך עפוס א שווערען העניח.

דודל: און וואס מיינסט דו? ס'איז דען נישט א שווערער העניח?
(געהט צו צום צווייטען פענסטער) דערמאן דיר נאך, סארא היין
היינט איז געוועזען (בערמאכט די בלומען) ווי איינגעדארט אלץ איז...
שווינדעלעך: קום נאך אהער, וועסט זעהן, ווי שנעל ס'שלינגט איין
די ערשטע בויסעל וואסער, וואס ליגט ארויף (דודל געהט
צו, ווי נישט א בויסעל וואסער) זעהסט, ווי שנעל ס'האט איינגעשלונגען?
זעהסט, סארא לעכעלעך ס'זענען געבליבען פון אויבען? שטענדיג,
ווען ל'זעה דאס, דאכט זיך מיר — נאך זאלסט נישט זאלען פון מיר —
אז די לעכעלעך זענען פויסקעלעך, וואס בעטען זיך: „נאך א בויסעלעך“.

29 שווינדעלעך

נאך א בויסעלעך (נישט) נו, נאט אייך, ל'וועל אייך נישט קארגען. נאט
אייך נאך. (נישט)

דודל: דו וויסט, ל'וועל דיר שטעלען צווישען די בלומען, וועסט
דו אפשר אויף מיר אויך רחמנות האבען און מיר עפוס געבען:

שווינדעלעך: וואס? ס'דורשט דיר?

דודל: נין, מיר הונגערט.

שווינדעלעך: ס'הונגערט מיר אויך. ל'בין א גאנצען טאג אזוי פערנו-
מען געוועזען, אז כ'האב גארנישט געדענקט, אז ל'דארף

צו עסען. נאך ווארט, מיר זעמיר גרויסע, שטארקע בלומען, און
ס'שארט נישט, אז מ'ווארט נאך א בויסעל. ווי זענען, נעבעך, קליינעקע,
שוואכליקע און האבען נישט קיין פח לענגער צו ווארטען. חוץ דעם
זענען ווי שענער פון אונז און האבען דארנאך פערצונג... און ווי
האלט עפוס דרינגען?

דודל: די שמשים ריימען צו און מאכען גרייט צום טיש.

שווינדעלעך: אז אזוי וועט מען דאך אוראי בארד געהן צום טיש?

דודל: נין, דאכט זיך מיר, אז ס'וועט נאך לאנג דויערען: דער
ווידע האט זיך עפוס פערמאכט אין זיין שטיבלעך.

שווינדעלעך (איבעררעכט איהר ביישעפטיגונג ביי די בלומען): ער האט זיך

נאך פערמאכט? היינט, ווען ס'איז א חתונה אין שטוב?
ס'איז דאך נישט זיין נאטור! שטענדיג אויף א קינד'ס שמחה

פיהרט ער זיך דאך אזוי איינפאך... וואס קאן דאס זיין?

דודל: ס'איז מיר אויך א חידוש. פאר דער חופה בין איך ביי איהם
דרינגען געוועזען, האט ער זיך אנגעטהון די שבת'דיגע מלבושים

און איז ארויסגעגאנגען אין בית-דין שטוב: פון דארטען האט ער גע-
זאלט צוזאמען מיט די מחותנים אהין געהן צום חתן צום באזינגען.

נאך נישט לאנג דערנאך איז ער צוריק געקומען, האט געהייסען אלע
ארויסגעהן אין האט זיך פערמאכט. ווען די מאמעש' האט דערנאך

אנגעקלאפט, אז מען געהט צו דער חופה, איז ער ארויסגעקומען.
אבער בארד נאך דער חופה האט ער זיך ווידער פערמאכט. די מא-

מעש' זאגט, אז ס'איז גלאט, ווייל ער איז מיער.

שווינדעלעך: ס'קאן זיין. ביי א חתונה, ס'איז א געדויער, א געפילדער —
דאס האט איהם געקאנט שאדען: ער איז דאך א אלטער

מאן. ווי נעמט זיך צוריק צו די בלומען ווער נאך, דוד'ל, דער אלעאנדער בליהט. וועסט דא א קליין פאנטשקעלעך? א דא? ס'וועט שטען בלי-הען: האטיר שוין פונקט פערקעט, וואס בליהען. וועסט זעהן, ווי שטען דא וועט זיין נאך א צוויי וואלען, ווען ס'בליהעלעך וועט זיך גוט ענטוועקלען... די וועסט, די מחוהנת'טע האט מיר נעכטען גע-זאגט, אז כ'דארף נישט האלטען קיין בלומען. ס'איז, זאגט זי, נישט יודישלעך.

דוד'ל: וואס? ס'איז נישט יודיש צו האלטען בלומען? וואו האט זי דאס געזעהן אזא דין?

שינדעלע: ס'איז מיר נישט קיין חילק, צו זי האט ערגעץ געזעהן אזא דין אדער נישט? מיך אינטערעסירט נאך דאס, אז ס'קאן טרעפען א מענטש, וואס וויל און אלעס נאך זעהן יודישעס. וואס די וואלט נישט פרובען איהר צו ווייזען אדער צו זאגען, וועט זי קיינמאל נישט זאגען, אז ס'איז שטען אדער נישט שטען, גוט אדער שלעכט, נאך שטענדיג וועט זי דיר זאגען אויב ס'איז יודיש. ביי איהר איז די גאנצע וועלט איינגעטיילט און צוויי טיילען: איין גאנץ גרויסער טייל נישט יודיש און א צווייטער טייל, נאך א קליינער—יודיש. און א טאדנע בעגריף האט זי וועגען יודיש: אלעס, וואס איז נאך יונג און שטען, אלעס, וואס לעבט און לאכט, איז ביי איהר נישט יו-דיש. בלומען זענען נישט יודיש, שטען זיך אנטהן—נישט יודיש, לאכען, רעדען, שטיפען—נישט יודיש—א אונסמפאטיש מענטש. און די וועסט? אזוי ווי זי איז אונסמפאטיש, אזוי איז איהר ווהן, דער חתן, פונקט פערקעהרט. כ'האב דאך נאך נישט גערעדט מיט'ן, נאך שוין בלויז פון אנוועהן געפערט ער מיר: ער האט א שטען לעבעדיג פנים מיט א פאר גוטע קלוגע, אויגען. די האסט עפנים בעאבאכטעט ביי דער חופה, ווען ער איז געשטאנען נעבען שרה'לען? ביידע הא-בען זי אויסגעזעהן אזוי יונג און פריש, אז ס'איז געוועזען א פערנגי-גען צו קוקען. א וועלטען שטען געפאסט פאר-פאלק. וואס, נון?

דוד'ל: כ'ווייס... דאכט זיך מיר, אז ער איז פאר שרה'לען נישט ווער געפאסט. עס איז טאקע א בע'הנטער יונגערמאן און קאן גוט לערנען—שרה'לע האט אבער געברויכט נישט אזא מאן. ס'זאגט בית-המדרש איז אויפ'ן אויסגעקאסען. ס'רעדען, ס'לאכען,

די תנועות זינען, אלץ איז בית-המדרש'דיג, און חוץ פון דער גמרא איז נישטא פון וואס מיט'ן צו רעדען.

שינדעלע: דאס איז אמת... נאך ס'שאדט נישט: ער וועט שוין ביי איהר אנדערש ווערען, אבן זי האט איהם נאך לייעב.

דוד'ל: פון וואנען וועסטו דען, אז זי האט איהם לייעב?

שינדעלע: דאס טאמער מען נישט אויסזאגען, ס'איז מיין סוד. זי האט איהם לייעב און זי וועט איהם שוין איבערארבעיטען. אז ער האט נאך א גמרא-קעפעל, וועט ער שוין ווערען ביי שרה'לען א מענטש.

דוד'ל: נישט אזוי שנעל ווערט מען א מענטש.

שינדעלע: (ענדגוט מיט די בלומען און נעמט זיך גרויסען צום טיש): מאקן? און דו, וואס ביזט געוועזען צו דער חתונה? נישט קיין פער'בטליט בית-המדרש יונגעל?

דוד'ל: איך בין עפנים אנדערש: איך האב בעקומען שינדעלע, די אויפגעקלערטע, פאר א לעהרערין.

שינדעלע: און ער בעקומט ווידער שרה'לע, די אויפגעקלערטע, פאר א לעהרערין.

דוד'ל: יא, שרה'לען, אבער נישט די איינגעשפארטע שינדעלע מיט איהר מאנסבליש קעפעלע.

שינדעלע: (שטעלט זיך אב): אזוי? אזוי שטארק האלטסטו פון מיין קאפ, אז דו קרוינסט איהם אזוי מיט'ן טיטול „מאנסבלישער"? כ'האב דאס גארנישט געוואוסט.

דוד'ל: נו, און איצט, אז דו וועסט עס, וועסטו דו ערשט אויף ס'ניי קריגען חוצפה?

שינדעלע: און וואס זאגסט דו? מען נישט א צרה'דיגע, זינדנע יודענע קריגען חוצפה, ווען זי האט די זכיה צו געהערען צו ר' דוד'ל דעם וואויללערנער, דעם רבי ר' העשעלעס א אייניקעל, אז זי האט א מאנסבלישען קאפ?

דוד'ל: אז דו לאכסט פון מיר, וויל איך שוין גארנישט מיט דיר רעדען. כ'וועל בעסער עסען, ס'הונגערט מיך, (וועט זיך צום טיש).

שינדעלע: אז דו פערשטעהסט כאטש, אז כ'לאך פון דיר... די האסט אזא זאג אוועקגעגעבען „מאנסבלישער קאפ", פונקט

ווי די מענער וואלטען געוועזען עפעס אנדערע העכערע בעשעפענישען פון אונז וויבער און ווי אייערע קעפ וואלטען געוועזען בעסערע און געווענערע. (ווי וועט זיך צום מיש. דוד'ל געט עפס צו עסען, ווי דערלאנגט איהם אשטוק מארט) עס בעסער דאס.

דוד'ל: נון, עס דו, דו ביסט דאך א נאשער.
שיינדעלע: עס, עס, ס'איז דא פאר מיר אויך. (ווי שמעהט אויף, געהט צום פאנסטער און קוקט ארויס) כ'ווייס נאָרנישט, וואס די דיענסט וועט עפעס אזוי לאנג מיט'ן קינד און וואלד...

דוד'ל: און וואס איז דען, אז ווי וועט מיט'ן אביסעל לענגער? די לופט איז דאך אזוי ווארם.

שיינדעלע: (וועט זיך צוריק צום מיש) און אזוי, ווי וועט ער אויס, דער חתן? דו האסט דאך גערעדט מיט'ן, וועט ער אויס צו-פרוידען?

דוד'ל: יא, ער וועט אויס ווער צופרידען, ס'לאזט אלץ און איהם. שיינדעלע: וועסט? וועסט? און דו וואסט, אז ער איז א בטלן!

דוד'ל: אז ער איז אויפגערוימט און לאזט, איז ער שוין נישט קיין בטלן!

שיינדעלע: אוראי! ווען ער וואלט געוועזען אזא בטלן, ווי דו וואסט, וואלט ער נישט צופרידען געוועזען און נישט געלאזט, בעקומענדיג א נישט פרום ווייב. אז ער איז צופרידען, איז א סמן, אז ער וויל דאס. מעהר לייט אלס דו. גערענקסט, ווי דו ביזט נאך דער חתונה ארומגעגאנגען אהן קאפ און וויפערל טאל דו האסט גע-ווינט און געבעטען, אז כ'וואל צוליעב טהון און אנטהון א שייטעל? דוד'ל: דו וויסט גאנץ גוט, אז כ'האב דאס געטהון נישט ווייל כ'האב טאקע געמיינט, אז מ'טאהר נישט אנדערש, גלאט כ'האב נישט געוואלט, אז אנאנצע שטארט וואל האבען צו רעדען.

שיינדעלע: אהא, דער מאמעס ווהן! וויל מיט יעדערן גוט זיין, אלע צופרידענשטעלען, כדי די שטארט וואל נישט האבען צו רעדען, האסטו געוואלט אפפערען מיין קאפ האר? (געהט צום פאנסטער, קוקט ארויס און וועט זיך צוריק צום מיש)

דוד'ל: דו מינסט, אז ס'איז גרינג צו געהן גענען א נאנצע שטארט? דו וויסט נאָרנישט, וואס דאס איז צו ווען שטענדיג ארום

זיך שטעלענדיג בליקען — וואָרום די נאנצע שטארט ווענען דאך מיר דעמאלט געוועזען שונאים!

שיינדעלע: כ'פערשטעה דאס נישט, וואס האסט דו געברויכט דיר צו מאכען פון דעם, וואס עמיץ איז דארט ביז אויף דיר?

די אלע מענשען ווענען דאך דיר פרעמד, דו האסט מיט זיי קיין שום געשעפטען, דו דענקסט אנדערש ווי זיי, לעבסט אנדערש ווי זיי —

וואס קאן דיר ארען, אז אוועלע ווילד פרעמדע מענשען קוקען ביז? קוים האסט דו נאָר געוואוסט ביי דיר, אז דו טהוסט גוט, האסט

דיך ווענען זיי נישט געברויכט צו קומערען. נאָר דאס אלץ איז, ווייל דו האסט אזוי וועניג ענערגיע. א קינד וואל אויף דיר קרום קוקען,

פאלסט דו שוין איבער די הענד, דו וויסט — כ'ווער א סך מאל אוש ביז אויף דיר. וואס איז דאס, אז א מענש, ווי דו, וואל נישט האבען

קיין פולען ווילען? איבער א קרומען בליק ביזט דו גרייט זיך אפצו-וואַנען פון כ'ווייס וואס. דו ביזט א היסער ציוניסט און וואסט, אז

ווען דו וואלט נאָר וויסען, אז ס'וועט עפס העלפען, וואלט דו מיט פערגינגען אוועקגעגעבען דארויף אלעס, וואס דו פערמאגסט — און

כ'קאן דאך דיר און ווייס, אז דו מינסט עס ערנסט — און דאך, מא-מער הייבט מען נאָר אן עפס צו רעדען און שטארט, ווערסט דו

באלד אויס מענש און וואלט שוין גערן געוואלט, אז מ'וואלמיר אלץ אוועקווארפען. דו וואסט עס מיר נישט קינמאל, ווייל דו שעהמסט

דיך, אבער איך ליען עס יעדעס מאל אראב פון דיין פנים. דוד'ל: הבל, וואס וואל איך טהון, אז כ'בין שוין אזוי?

שיינדעלע: ווי הייסט, דו ביזט שוין אזוי? אבער דו וויסט, אז דאס טויג נישט, דארפסט דו ווען, דו וואלט דיך איבער-

ארבייטען. וועה נאָר, איך בין נאָר א יודענע, האב נישט געהאט די זכיה צו געהערען צום געקריינטען מין מאנספילען און דאך בין איך

פעסט. דערמאן דיר נאָר, וואס איך האב געהאט אויסצושטעהן דע-מאלט נאך דער חתונה: די עלטערן מינע האבען מיך געוואלט פאט-

שען און ווענען אוועקגעפאהרען ברוגז, נישט געווענענדיג זיך מיט מיר, דער אלטער שווער, דער ווידע דיינער, האט מיך געסטראשעט מיט

א גוט; די שוועסטערן דינע ווענען נאך דעמאלט געוועזען פרום און ווענען איך גענאנגען פון מיר פון דערווייטענס, און איך האב מיך

ארוםנערדעקט, ווי א שאטען אן דער וואנד, נישט האבענדיג קינעם אויסער דין און דין מוטער; אויף דער גאס האט מען מיר נאכגע- טייט מיט די פינגער, אין שוהל ביים דאווענען דאָסען ויך אלע אָב- נערקט פון מיר, — און איך האָב אויף דעם אלעם נישט געקוקט און האָב מינס אויסגעפיהרט.

דוד'ל: דו ביזט טאק...

שיינדעלע: (איבערהאקט איהם): און דערנאך, ווען כ'בין געגאנגען גרינג- דען דעם ציוניסטען-פערמיט מיט דער ביבליאטעק? דע- מאלט האט דאך טאק די גאנצע שטאדט געקאכט! דו האסט געזאגט אז מ'וועט מיר פערשטיינען, און איך אליין האָב איך געמיינט, אז ווער וויסט, סארא סקאנדאלען ס'וועלען זיין — און דאך וועסט, מ'הא- מיר שוין היינט העכער פיערציג מיטגלידער. און אפילו היינט יאגט מען מיר וועניג ארום? וויפילע מאָל קומט מיר נאך היינט אויס, וי- צענדיג אין שוהל, צוהערען, ווי היינטער מיר שעלט מען מיר? דוד'ל: דו ביזט טאק א אויסנאהם. פאר דאָס רופען מיר דאך דין די איינגעשפארטע שיינדעלע.

שיינדעלע: ס'איז נישט אמת: כ'בין גארנישט קיין אויסנאהם. די אלע, וואָס זענען צוגעשטאנען צו אונזער פערמיט, ליינען נישט וועניגער, אלס איך, און דאך האלטען זי ויך פעסט, קעמפפן פאר ווער אירענען.

דוד'ל: יא, זי האלטען ויך פעסט אזוי לאנג, ווי זי האָבען דין, אז דו וואָלט זי אלע מינוט אויפמונטערן. אסתר'ל איז איך געווען פעסט אזוי לאנג, ווי זי איז היינט געוועזען, און היינט מראגט זי א שויט ביז אין די אויגען.

שיינדעלע: אסתר'לען לאָ געהן, זי איז דיוועלבע, וואָס געוועזען. איהר'ס איז נאָר א רחמנות... דן וויסט? מ'האט איהר אָבערשירען די האָר, ווען זי האָט געהאט היץ און האָט גארנישט...

(ס'קומען ארבעט לאה'לע, גומשיא און חנה'לע).

אלע: גוט נאָבענד!

לאה'לע: אזוי! זי וועט ויך דאָ מיט'ן מאן און עסען, און מיר דרעהען ויך ארום און האָבען נישט, וואו צו זיין.

שיינדעלע: גוט נאָבענד, גוט יאהר! וועט איך. גאנץ גוט, וואָס איהר זענט אריינגעקומען: ס'וועט א ביסעל היימליך זיין. גומשיא: אוראי! דו וועסט דיר ווענען און עסען, און מיר וועלען דיר מאכען היימליך?

שיינדעלע: גערעכט, ס'איז טאק נישט קיין יושר אזוי. כ'וועל איך דעריבער עפעס פארשלאגען: עסט מיט.

גומשיא: א, נין, א דאנק. מיר וועלען נישט עסען. זאג אונז בע- סער, וואָס מ'וואָל מיר טהון, ס'וואָל נישט זיין אזוי לאנג- ווייליג. דו וויסט, מיר דרעהען ויך ארום שוין אפשר א שעה, נישט האָבענדיג, וואו צו זיין. דרינגען זענען אָנגעשטעלט מיטען מיט בענק, און די שמושים פארען ויך ארום זי, די מחותנים זענען דרי- גען ביי חתן פלה, און מיר דרעהען ויך ארום און גענעצען.

שיינדעלע: פארוואָס זענט איהר דען נישט באלד דאָ אריינגעקומען? איהר וויסט דאך, אז איך בין א גומשיאקע און וואָלט איך אריינגעלאָזט.

כאה'לע: טאק א גומע.

גומשיא: איך האָב טאק באלד געזאגט, מ'וואָל מיר דאָ אריי- געהן... איבערהויפט האָמיר דאך דאָ מענער געוועלשאפט, דוד'ל איז א גאנץ פינגער קאוואליער.

דוד'ל: אבער געדענק אן גאט! איך איינער ביי אזוי פילע ראמען? כ'בין דאך נישט ווער מיט'ן לעבען!

שיינדעלע: האָב נישט מורא, דוד'ל: זי האָט דאך נאָר א שפאט געמאכט. פערשטעהסט דו דען נישט אליין, אז פאר גומשיא'ן פאסט נישט א קאוואליער אין א ווידענער קאפאטע מיט א סאמעט היטעל? זי איז דאך עפעס אינווער פאלקע! זי הייסט שוין נישט גומעל, נאָר גומשיא! דו הערסט? גומשיא הייסט זי!

גומשיא: טשעפע נישט, שיינדעלע, וואָרען אז נישט, וועל איך דיר צו דין נאמען אויך צוועצען א פאלנישע ענדונג.

שיינדעלע: דו קאנסט דאָס נישט טהון. ווי וועסט דו מיר רופען? שיינדעלע? ס'וואָלט ויך עפּים נישט שעהן.

גומשיא: כ'וועל דין רופען סאלאמעא.

שיינדעלע: סאלאמעא? דאָס קלינגט שוין ווי א גאנץ אנדערער נאָ-

מען. וויפילע איך וויל, געהט נאך נישט דין אסימילאטארישע טהע-
טיגקייט אויף אזוי ווייט. וועסט, כ'האב נישט וואס מורא צו האבען
פאר דיר.

לאה'לע: מ'ברויך גוטשיין צו בעשטראפען, ווייל וי האט געוואלט.
אז וי וועט אונזער ציוניסטישע פיהרערין רופען מיט א
נישט יודישען נאמען.

אלע: יא, יא, מ'מוז וי בעשטראפען.
לאה'לע: אלוא, מען מאכט א ויצונג, כדי צו בעקלעהרען, וואס סא-
רא שטראף ס'קומט איהר. דוד'ל, אונזער איינציגער קאווא-
ליער, וועט זיין פארוואנדער.

דוד'ל: נין, איך וועל זיין דער בעשולדיגער: וי האט מיין ראמע
בעלדיגט.

לאה'לע: גוט, וועל איך זיין פארוואנדער. דער בעשולדיגער האט
דאס ווארט!

דוד'ל (מיט א שטייגל צו גוטשיין): ווארט, איך וועל דיר דא אריינלע-
גען. (צו אלע) געהערטע ריכטער! דער פערברעכען, וועלכען די
בעשולדיגטע איז בעגאנגען, איז זעהר גרויס, און די שטראף
מוז דעריבער אויך גענוג גרויס זיין. כ'לעג פאר, אז מיר אלע
וואלען וי גאנצע דריי טעג רופען מיט איהר פרייטליכען, יודי-
שען נאמען "גוטעל".

אלע: בראווא! בראווא! גערעכט! בראווא!
שיינדעלע: נין, דאס איז צופילע. איך בין די בעשולדיגטע און האב
דאס רעכט איהר א טייל שולד צו שענקען. כ'פערלאנג
נישט אזא שטרענגע שטראף. כ'וועל מיר בעגניגען לאזען, אז די בע-
שולדיגטע ואל קויפען פאר פופציג קאפיקעס הערצליכע מארקעס.

געשרייען: נין, דאס איז וועניג! וועניג!
לאה'לע: לאמיר הערען, וואס די בעשולדיגטע זאגט, בעשולדיגטע!
די האסט דאס ווארט.

גוטשיין: פילע געהערטע ראמען און זיידען סאמעטענער קאוואליער!
כ'אנערקען זעלבסט, אז מ'ין פערברעכען איז גרויס און בין
דעריבער גרייט צו נעמען אויף זיך בירע פארגעלעגטע שטראפען:
כ'ינעהם פאר פופציג קאפיקעס מארקעס און בעשטעה, מ'וואל מיר גאנצע

דריי טעג רופען "גוטעל" (געשרווען: בראווא!)
שיינדעלע (דערלאנגט איהר מארקעס): אז אזוי, ביזט די א וואויל מירדעל.
נאך וואלט זי אלעין מיט דין האנד פערברענגען!

דוד'ל (דערלאנגט א ברענגער שוועבעלע): איך וועל אויך האבען א שטיקעל
חלק אין דער מצוה: כ'דערלאנג פייער.
(גוטשיין צינדט אן די מארקעס און האלט זי אין האנד, ביז זי
פערברענגען זיך איינגאנצען).

אלע: בראווא! גוטשיין! אז ציוניסטקע! בראווא! (געלעכטער)
שיינדעלע: וואס לאכט איהר? גוטשיין! איז א בעל תשובה, און מיר
דארפען וי צו נעמען פריינדליך. (צו גוטשיין) קוק נישט,
וואס זי לאכען. פיהר דיר ווייטער ארענטליך, וועסט די
זיין א וואויל קינד, און מ'וועט דיר ליעב האבען.

לאה'לע: אלוא, איין העלפט שטראף איז שוין אויסגעפיהרט געווארען
און כ'וועל גלויבען, אז די צווייטע העלפט וועט ווערען
אויסגעפיהרט פונקטליך. כ'ערקלער די ויצונג אלס געשלאסען.

גוטשיין: נין, נאך נישט שרייטען! מען מוז אנקלערען, וואס צו
טהון ביזן טישען.

שיינדעלע: גערעכט. ווי דוד'ל זאגט מיר, וועט נאך לאנג דויערען
צום טישען, און זיך גלאט אזוי ארומדרעהען ביז דעמאלט
איז נישט קיין יושר.

דוד'ל: לאז יעדער עפנים פארלעזען.
שיינדעלע: אך, וואס פאלט דיר איין! דאס איז אויך היינט צו
ערנסט.

לאה'לע: ער וועט שוין באלד זאגען, אז יעדער ואל אויסזאגען א
בעסטער גמרא.

דוד'ל: דאס וועל איך נישט זאגען, ווארען כ'ווייט, אז איהר קאנט,
געבעך, נישט.

גוטשיין: לאמיר שיקען נאך דער מוזיק און מ'וועמיר טאנצען.
אלע: יא, יא, אויסגעצייכענט, זעהר גוט.

שיינדעלע: די ווייסט? די האסט אזוי גוט געזאגט, אז כ'בין גרייט
דיר צו שענקען די שטראף און דיר ווירער דופען גוטשיין.
נ, פאניע קאוואליערשע! די האסט געווערט, וואס סארא

בעשלוס די ראמען האבען אנגענומען, און די ביזט נאך דא? לויף געשווינד און ברענג די מויק.

חנה'לע: די האסט נישט ווייט צו געהן: די מויקאנטען זענען דרום-סען אויפ'ן הויף, נו, לויף!

דוד'ל: יא, לויף — איצט צום שיקען בון איך קאוואליער, דערנאך ווען ס'וועט קומען צום טאנצען, וועט איהר איך נעמען אנהערע קאוואליערען.

גומשיא: פארדעם בינאכט, ביים מצוה-טענצעל, וועסט דו שוין זיין א רעכטער קאוואליער. (דוד'ל אב)

שיינדעלע: לויטער, וועט ער דאס אויך נישט האבען. כ'האב שוין געזאגט דער מחותנת'ס, זי וואל נישט הייסען אנרופען צום מצוה-טענצעל קיינעם, אויסער דעם עלטער-שוועהר, דעם מחותן און דעם חתן. מעהר קיינעם.

חנה'לע: און די מחותנת'ס וועט בעשטעהן? שיינדעלע: זי וועט מווען בעשטעהן! כ'האב איהר געזאגט, אז אויב מ'וועט נאך עמיצען אנרופען, וועט מען נאך מאכען טעג-שען רעדען, ווארען די בלח וועט נישט געהן.

לאה'לע: און איך וואג דיר, אז ס'בלייבט נאך נישט אזוי. וועסט זעהן, ס'וועלען זיין גע-טענה-כצער.

שיינדעלע: און לאז זיין! וואס דען? לאזען טהון מיט שרה'לען אלץ, וואס ס'וועט זי געפערען? דערמאן דיר נאך, צו טאנצען מיט מענשען, וועלכע דו קאנסט רעכט נישט! און נאך סארא מינוט וועט א אנדערער צו געהן, אנגעמען פאר'ן טיכעל און וועט נאך מיט איהר א דרעה ארומגעבען, ווי עפויס... ס'איז דאך אזוי מיאוס! גומשיא: די האסט נאך נישט גוט געטהון: די האסט געברויכט צו זאגען, אז מ'וואל נאָרנישט אנרופען, קיינעם נישט.

שיינדעלע: גארנישט וואלט מען מיך נישט געווארלט: ס'איז א יודי-שער מנהג.

חנה'לע: דוד'ל וועט דאך עפויס אזוי לאנג? לאה'לע: ער וועט אודאי באלד קומען. אבער וואס וועמיר טאנצען? גומשיא: לאמיר מאכען א מצוה-טענצעל! דוד'ל וועט זיין די בלח.

ער וועט ווערן מיט א טיכעל אין האנד, און יעדעס מאל וועט מען אנרופען א אנדערער צום טאנצען.

שיינדעלע: אד! וואס פאלט דיר איין? פון א יודישען מנהג דארף מען נישט מאכען קיין שפאס: דאס וואלט געהייסען שפאס-סען פון זיך זעלבסט, זעה היינט דיר! אויב דו וועסט נאך אמאל זאגען עפויס אזעלכעס, וועל איך דיר ווידער רוי-פען גיטעל.

חנה'לע: לאמיר טאנצען א לאנסער, דאס איז א גאנץ שענער טאנץ. אלע: יא, טאקו, א לאנסער. אויסגעצייכענט.

לאה'לע: איהר וויסט? כ'האב היינט א גאנצען טאג איינמאל געטאנצט. שיינדעלע: איך האב קיין איינמאל אויך נישט געטאנצט. כ'בין כסדר געוועזען פערנומען.

גומשיא: איך האב יא צייט געהאט, האט מען מיך אבער אריינגע-שטעלט אין א רעדעל — קלעצער, נישט קיין טענצערינס. מ'האט געברויכט צושפאנען צו יעדער בעזונדער א פאר פערד, כדי זי פון ארט צו ריהרען. כ'האב גערן געזעהן, אז כ'דרעה מיך ארויס. חנה'לע: ס'איז גלאט געוועזען אזוי ענג, אז מ'האט נישט געהאט, וואו א פוס צו שטעלען.

לאה'לע: אבער צו א לאנסער דארף מען דאך אכט פערזאן, און מיר וועמיר דא נאך פיער?

חנה'לע: מ'וועט צו נעמען אסתר'לען און די מחותנת'סעס דריי טעכטער.

שיינדעלע: אסתר'ל שלאפט; דער קאפ טהוט איהר וועה. לאה'לע: די מחותנת'סעס טעכטער וועלען אויך נישט אריינקומען: די מוטער וועט זי נישט לאזען, זי וועט מורא האבען, זי וואלען נישט קאליע ווערען דא ביי אונז. (צו שיינדעלען) די האסט בעמערקט, אז זי האבען זיך איינגאנצען געהאלטען פון דיר פון דער-ווייטענס? זי האבען מורא געהאט, אז דאס בלויזע אנריהרען אן דיר וועט זי שארען.

גומשיא: איי, זענען דאס כשרה בהמה'לעך! היינט אין דערפריה זענען זי אפשר צוויי שעה געשטאנען און געדאווענט. מיט די נראכע סדורים אין האנד האבען זי אויסגעזעהן אזוי קאמיש, אז

כ'האב מיך קוים געקאנט אינהאלטען פון לאכען.
שוינדערלעך: און איך זעה נישט, פון וואס דו האסט דא געהאט צו
לאכען. וואס איז דא קאמישעס, ווען א מענטש איז פרום
און דאווענט? איך דאווען אויך יעדען טאג.

גומשיא: מילא, פון דיר איז דאך נישטא, וואס צו רעדען. דו האסט
דאך אפט אוועלכע מאדנע איינפאלען. דיר קען נאך געפעלען
דאס, וואס די אויסגעגעבענע טאכטער טראגט א טעפע
קופקע?

שוינדערלעך: אוראי געפעלט עס מיר! זי... .

גומשיא: וואס? ס'געפעלט דיר? נו, האסט דו טאקע א גוטען גע-
שמאק. א וויבעל פון צוואנציג יאהר און א קופקע! חא-
חא-חא! א שטען יונג פנימל בעהאלטען ביז אין די האלבע
אויפערען און א הייבעל! חא-חא-חא! און איהר געפעלט דאס!
שוינדערלעך (מיט א געלעכטער): אבער מיר געפעלט נישט דאס הייבעל!
כ'האב פֿינר קופקעלעך נישט וועגנער, אלס דו. (ערנסט)
דאך וועל איך נישט לאכען פון דער מחותנת'טעס טעכטער. דערמאן
דיך נאך: זי איז יונג, שעהן, פול מיט לעבען, זי וויל און קאן גע-
פעלען מענשען — און דאך, ווען איהר גלויבען, איהר פרומקייט...
גומשיא: זאג פאנאטישקייט.

שוינדערלעך: אמת, ס'איז טאקע נאך פאנאטישקייט, אבער זי גלויבט
דאך און דער פאנאטישקייט ערנסט און צולעב דעם
גלויבען האט זי זיך ספעשעט און אָנגעהויבן א קופקע — דאס איז פון
איהר א פח און זי פערדיינט, מ'זאל זי דאפיר שטעלען, נישט אויסלאכען.
גומשיא: לויט דעם קומט דאך אויס, אז מ'ברויך דיין עלטער-שוועהר
אויך צו שטעלען פאר זיין משונה'דיג פיהרעכע? ער לעבט
אזוי פועל יאהרען, ווי א פוסטעלניק אָבערנערט פון דער נאנצער
וועלט, וועט שטענדיג פערמאכט איינער אלעין און פערברענגט ס'רוב
טעג און פאסטא — צו דעם דארף מען אויך א פח!
שוינדערלעך: אוראי! דעריבער טאקע מוז יעדער ערליכער מענטש פיה-
לען צו איהם בלויז אכטונג.

גומשיא: טאקע? נאך פארוואס דען רעכענסט דו דיך מיט איהר
אזוי וועניג? פארוואס, ווען ער האט דיך געהייסען אָנטהון

א שטיטער, האסט דו נישט געוואלט איהם האַרען?
שוינדערלעך: דו וויסט, וואס כ'וועל דיר זאגען? אזוי לאנג דו האסט
געהייסען גיטעל, ביזט דו געווען א גאנץ קלוג מידעל,
נאך צייט דו האסט דיר דעם נאמען געענדערט, האט זיך דיר אויך
דער שכל פעררעהט. יעדער מענטש, וואס זיינע איבערצייגונגען
זענען ביי איהם טייער, מוז קאנען שטעלען אויך זיין ערליכען געגנער.
אז מ'זיין עלטער-שוועהר'ס איבערצייגונגען זענען ערליכע, אז מיט
דעם, וואס ער זאגט און טהוט, מיינט ער נישט זיך פאר עמיצען יי-
פערשטעלען, כדי צו בעקומען עפוס א געצאהלט דאפיר, נאך גלויבט
ווינקלדיך, אז א יוד דארף אזוי זיין — דאס, גלויב איך, וועסט דו
אויך מודה זיין. און אז כ'זעה נאך, דאס דער ערשטער, צו וועסטענס
לעבען ער וויל צופאסען זיינע איבערצייגונגען, איז ער אלעין און
זאגט זיך אָב צולעב זי פון אלע וועלטליכע פערגנוגענס — מוז איך
איהם שטעלען, אלס ערליכען און ענערנישען מענטש. אבער פון דעם
איז נאך נישט געדרונגען, אז איך טאר נישט האבען מיין אייגענעם
גאנץ אנדערען בליק אויף דער וועלט, וועלכער זאל מיר נישט וועגנער
טייער זיין און... .

(ס'קומט אריין דודל מיט א פערזאָרנט פנים).

לאה'לע און חנה'לע (וועלכע האבען צווישען זיך עפוס גערעדט): נו, וואו
האסט דו די בלי-זמרים?

דודל: זי זענען שוין אהיים געגאנגען. כ'האב דעם שמש געשיקט
נאך זי.

גומשיא: א שאר. ס'וועט אוראי דויערן ווי לאנג, ביז זי וועלען
קומען.

חנה'לע: כ'וועל דערווייל געהן מיך איבערטהון.

שוינדערלעך: איך וועל מיך אויך איבערטהון, כ'האב נישט לעב מיך
ארוםצוטראגען מיט אזא לאנגען טרען. איהר וויסט
וואס? לאמיר זיך אלע איצט איבערטהון, וועט מען שוין קאנען טאג-
צען ביי'ן טישען.

גומשיא, לאה'לע: דאס איז גלייך, מ'וועט נישט ברויכען זיך דער-
נאך צו איינלען.

חנה'לע: נו, קומט, לאמיר נישט פערברענגען.

לאה'לע (נעהענדיג צו דער טהור): מאך דין דא גרייט, שיינדעלע. מיר קומען באר צוריק. (לאה'לע, גוטשיא און חנה'לע אב).
 שיינדעלע (ציהט ארויס די נאדלען און קעם פון איהרע האר. שרייט נאך): גע-
 דענקט, ברענגט מיט נאך פיער פערזאן!
 דוד'ל: דו האסט וויעדער אנגעמאכט א עסק! שטענדיג מוזט דו
 דין פיהרען אזוי, אז מ'זאל האבען מיט דיר צו טהון!
 שיינדעלע: וואס איז?
 דוד'ל: צו וואס האט דיר געטויגט ויך צו מישען אין שרה'לעס גע-
 שעפטען און צו מאכען א גע'מענה'ליך מיט דער מחותנת'טע?
 שרה'לע איז דאך שוין נישט קיין קינד און קאן ויך איהר שטערטעל
 בעשטעהן! פארוואס ויצט ויך שטיל און שטעלט נאך אלץ דין
 ארויס?

שיינדעלע: אבער וואס איז דען?
 דוד'ל: וואס ס'איז? געה אריין, וועסט דו הערען, וואס ס'ארא קאך
 ס'טהוט ויך דרינגען. וואס דער ווידע איז געוועזען ביז איצט
 פערמאכט, איז אויך געוועזען אבער דעם. די מחותנת'טע האט איהם
 אנגע'רעהלט גאנצע מעשיות אויף דיר, און ער האט נאך פאר דער
 חופה געוואלט צו דיר אריינגעהן, נאך די מאמע'ליי האט איהם קיים
 איינגעהאלטען. איצט איז די מחותנת'טע שוין ווי דער דרינגען ביי
 איהם, מיט א נייע מסירה: דו האסט אנגע'רעדט שרה'לען, וי זאל
 נישט וועלען עסען קיין קעסט, נאך זאל ויך באר מאכען א געשעפט.
 און אלץ נאך אויף דיר! אויף שרה'לען פערצעהלט וי גארנישט,
 שרה'לע וואגט וי, איז א יודיש ווייבעל, און נאך דו לערנסט וי
 דאס אלץ.

שיינדעלע: אזוי? גאנץ גוט. ס'איז גלייכער, אז וי לעגט אלץ ארויף
 אויף מיר. איך וועל מיר שוין העלפען. אבי וי לאזט
 נאך שרה'לען צוהר.

דוד'ל: איך וויל אבער נישט, אז מ'זאל דין שטענדיג ארומשלעפען!
 ש'ויל נישט, אז יעדערער זאל האבען מיט דיר צו טהון.
 שיינדעלע: דו וויסט, וואס כ'וועל דיר וואנען? ס'וואלט שוין צייט
 געוועזען, דו וואסט ווערען א ביסעל מעהר מעגש.
 ס'וואלט שוין צייט געוועזען, דו וואלט דין אנהויבען צו פיהרען לויט

דיין אייגענעם פערשטאנד און נישט קוקען אלץ, וואס מעגשען וואנען.
 ואג מיר, כ'בעט דין, וואס האסט דו מורא? וואס ארט דין, אז
 די מחותנת'טע איז בייז?
 דוד'ל: און דער ווידע?

שיינדעלע: דער עלטער-שוועהר? זיינ'ס איז מיר טאקע א רחמנות.
 ער מיינט דאך עס ערנסט און האט אירא דאפון יסורים.
 איך בין איהם אבער גארנישט שולדיג. איך גלויב אין מיינעם נישט
 וועגנער, אלס ער אין זיינעם.

דוד'ל: אבער פארוואס שטעלטס דו דין ארויס פאר יעדען? גאנץ
 גענוג שונאים האסט דו אהן דעם. צו וואס וואלט דו דיר נאך איי-
 קויפען שונאים פאר יענעם ווענען? צו וואס טויג דיר דאס?

שיינדעלע: כ'בעט דין, דוד'ל, רעד נישט מעהר. וואס וואסט דו
 כ'זאל לאזען, שרה'לע זאל עסען א פאר יאהר קעסט, און
 דער מאן איהרער זאל ויך דורך דער צייט ארומרעהען אין בית-
 המדרש און ווערען צום איבריגען פער'בטליט. און דערנאך? דערנאך.
 ווען וי וועט שוין האבען עטליכע קינדערלעך און וועט ויין א גרויסע
 געברויכערין, וועט וי ערשט מיט א מאן א בטלן געהן וועלען א גע-
 שעפט? און דאס וואסט דו, א ברודער? שעהם דין! כ'האב שוין
 עטליכע מאל געהערט פון דיר די זעלבע פראגע, צו וואס דאס טויג
 מיר. ווען כ'האב אנגעהויבען אריינצוגעוועהנען צו מיר עטליכע מאל-
 לעך און האב וי יעדעס מאל עפ'ס פארגעלעזען, האסט דו אויך
 געפרעגט דאס זעלבע. לויט דיר, קומט אויס, אז יעדער מעגש דארף
 ויין א צדיק אין פעלץ און דארף נאך קוקען ויך צו ווארעמען. די
 וועלט וואלט שעהן אויסגעוועהן, ווען אלע מעגשען וואלטען אזוי געוועזען.
 דוד'ל (שוואך און א ביסעל פערשעמט): מילא, פיהר ווי דו פערשטעהסט...
 וועסט זעהן, דו וועסט אמאל איבערציהען ס'שטריקעל.

שיינדעלע (צעלאזט ויך די האר און וועט ויך צום שפיענעל מאכען די פרוידע):
 פערשטעל דין נישט פאר ערנער, אלס דו ביזט. כ'וויסט
 דאך, אז אינוועניג ביזט דו שוין מזרח, דאס איך בין גערעכט, און
 זעהסט אלץ, אז דו האסט שלעכט געוואגט - ווארען דו ביזט דאך נישט
 קיין שלעכטער - טא צו וואס ענטפערסט דו ווייטער? ... פרעג מיר
 אריין א פעקעלע האר-גארלען, ס'לעגט דרינגען אויפ'ן וואש-טיש.

דוד'ל: (געהט צום שלאף-חדר): יא, דו ביזט טאקע גערעכט; (ש'ן פון שלאף-חדר) אבער ס'וועלט זיך נישט זיין שטענדיג ביי מענשען אין מויל (צוריק ארויסקומענדיג), נאר דו מוזט שטענדיג אויספיהרען. (גוט איהר דו האר-גארלען).

שניידערלעך: וויל נאר, וועסט דו אויך אויספיהרען.
(דוד'ל שמעהט א וועלט אונטער שניידערלעך און קוקט אויף איהרע צע-לאזטע לאקען. דערגאך הילט ער זי ארום מיט איהרע אינגע האר אויף, אז מען זעהט ארויס נאר איהרע אויגען און א גאנץ קליינע טייל פון פנים.)

דוד'ל: ווי שטען דו זעהסט אויס אזוי א פון איינהיל-טיכעל, אזוי רעב, קהל און ווייך...

שניידערלעך: געה! דו ריהר זיך נישט צו צו מינע האר; דו האסט געוואלט, כ'ואל זי אבשניידען... כ'בעט דין, צו איז טאקע דא עפנים א דין, אז מ'טאר נישט געהן אין דו האר?
דוד'ל: זעהסט, ווי פעסט דו ביזט ביי דין, אז מען מעג? דו וועסט אפילו נישט, וואס דער דין זאגט וועגען דעם.

שניידערלעך: ברי צו זיין זיכער, אז מען מעג אוועלכע זאכען, ברויך איך נישט ערשט צו וויסען קיין דינים. ווען דו מחותנת-שע האט מיר געכטען געזאגט, אז ס'איז נישט יודיש צו האלטען בלומען, האב איך זיך גוט אויסגעלאכט און ס'איז מיר גארנישט איינגעפאלען צו פרעגען, אויב ס'איז אזא דין. יעדע שע-ע זאך זעהט ביי מיר אויס, ווי עפנים אוועלכעס, וואס ס'איז א עכירה עס קאליע צו מאכען, און כ'וועל קיינמאל נישט גלויבען, אז גאט הייסט אוועלכע זאכען פערדארבען. אפילו ווען מען זאגט מיר ווייזען אזא דין, וועל איך אויך נישט גלויבען.

דוד'ל: און דאך פרענסט דו!
שניידערלעך: גלאט כ'וועל וויסען, פון וואנען דאס נעמט זיך, וואס מענשען זאגען. דו וויסט דאך מסתמא, זאג מיר עס. כ'בין נייגעריג צו וויסען.

דוד'ל: ס'איז דא א דין, אז מ'טאר נישט, אבער דער דין נעמט זיך פון א נארישקייט: פונקט ווי היינט ביי אונז רעכענט זיך. אלס פערשייט, ווען אפילו נעהט צופיעל דעקאלטירט, אזוי האט זיך אמאל אין עטליכע לענדער אין אויף גערעכענט אלס פארשייט צו

געהן מיט א אויפגעדעקטען קאפ, און אלע וויבער פלעגען זיך דארט ארומבינדען דו קעפ מיט טיכלעך.

שניידערלעך: אוראי אזוי ווי זי טהוען זיך נאך היינט, אויף א סך ערטער פערהענגען ס'פנים?

דוד'ל: יא, און דו דעמאלדיגע יודישע וויבער, אלס דארטיגע איינוואוי-נער, האבען אויך געהאלטען פון דעם מנהג.

שניידערלעך: און דאס איז ס'גאנצע? אבער היינט דא אין אמראפע רעכענט זיך דאך דאס נישט פאר פארשייט?

דוד'ל: אונזערע רבנים ווילען אבער דאס נישט וויסען און האבען פון דו האר נעמאכט א געזעץ.

שניידערלעך: נו און ווען אפילו א געזעץ, איז דאך גענוג צו צודעקען פארוואס נאך אבשניידען?

דוד'ל: ס'ווערט טאקע אין ערגיץ נישט געפרענגט, אז מ'דארף אב-שניידען. פערקעהרט: דו גמרא ברענגט א מעשה, וואו ס'ווערט דערצעהלט, אלס העלדזשקייט פון א פרוי, וואס האט צולועב דעם מאן אבגעשוירען דו האר.

שניידערלעך: (ווענדעט זיך אום צו דוד'לען): ס'מוז זיין א שטענע מעשה. פערצעהל (נעמט זיך צוריק צו דער פריוורע) פערצעהל.

דוד'ל: ס'איז געוועזען איינער א יוד, א זעהר אנגעזעהענער מענש און א גרויסער גביר, בלבא שבוע...

שניידערלעך: דער פון דו דריי, וואס האבען געוואלט שפייזען ירושלים בשעת דער בעלאגערונג?

דוד'ל: יא. האט זיך זיין טאכטער פערלועבט אין איינעם א פראסטען יונג, עקיבא, א פאסטוך ביי איהר פאטער, און האט מיט איהם חתונה געהאט. דער פאטער האט, נאטירליך, נישט געוואלט בעשטעהן אויף אזא שידוך אין האט זי ארויסגעזאגט פון זיין הויז.

שניידערלעך: אך! אינגאנצען ארויסגעזאגט? זי אויך?

דוד'ל: יא. זי האט איהר מאן זעהר ריעב געהאט, נאר זי האט נישט געקאנט דערליידען זיין ארט לעבען און דענקען. זי איז גע-וועזען ערצויגען צווישען אירעלע מענשען און איז אוראי געוועזען גע-לערנט אויך, און ער איז געוועזען גראב, רוי, האט אפילו קיין עכרי נישט געקאנט. זי האט איהם דעריבער צוגערעדט, ער זאל אוועק

פארהערן לערנען, און כדי צו האבען אויף הוצאות פאר איהם, האט זי זיך אפגעשוירען די האר, וועלכע זענען זעהר שטארק געוועזען, אין האט זי פערקויפט.

שיינדעלע: (ווערט זיך אום מיט איבערראשונג) פערקויפט איהרע אייגענע האר? איי, האט זי געמוזט איהם לעבען!

דוד'ל: (בויגט זיך נאָהנט צו צו איהר): און דו וואָלט נישט אָפּגעשניטען די האר צוליבע מיר?

שיינדעלע: (קוקט איהם אין די אויגען מיט א גליקליכען שטייגער): נון, כ'האב דיך נישט לעבע...

(זי נעמט זיך ארום, אין קור הערען זיך טרונט, זי שפּרינגט אויף.)

דוד'ל לויפט אין קור.

דוד'ל: (קומט צוריק) די בלייזערס זענען שוין דא.

שיינדעלע: זי זענען שוין דא, און איך בין נאך נישט גרייט (ענדיגט שנעל די פרווורק) דוד'ל, גיב מיר ארויס דעם העלען שלאָף-ראָק.

דוד'ל: אין שלאָף-ראָק וועסט גאר געהן אויף דער חתונה?

שיינדעלע: אין וואָס דען? אין קלייד קאן מען זיך נישט ריהרען, און איך האָב לעבע צו העלפּען בעדווענען, נישט צו זענען, ווי א מחותנת'טע.

זי ענדיגט די פרווורק, דוד'ל דערלאנגט איהר דעם שלאָף-ראָק, ס'קומען ארעין לאה'לע, גומשיא, חנה'לע און פיער מיינלעך.

גומשיא: נו, שיינדעלע! ביזט נאך נישט גרייט?

מיינלעך: גוט נאָבענד!

שיינדעלע: גוט נאָבענד, גוט נאָבענד, (איבערמארפט זיך שטיל דעם שלאָף-ראָק) כ'בין שוין גרייט, די בלייזערס קאָנען שוין אריינגעהן... אָדער לאָזען זיך בעסער שפּיעלען אין קור, וועט גראַמער זיין.

(דוד'ל רוקט אָפּ דעם מיט מיט שטוהלען אָן א ויט, שיינדעלע עפענט אויף ביינע העלפטען טהור פון קור, און טראַגט צו שטוהלען פאר די בלייזערס, וועלכע זענען זיך אים פונקט געגען דער אָפּגעזעהר טהור.)

גומשיא: נו לאָמיר זיך אויסשטעלען, ווער וועט טאנצען מיט וועמען? לאה'לע: איך וועל טאנצען מיט חנה'לען.

חנה'לע: נאָר דו וואָלט זיין הער. (שטעלען זיך אים) גומשיא: און איך טאנץ מיט שיינדעלען. שיינדעלע! מיר וועלען צו-וואמען טאנצען. יא?

שיינדעלע: (ווערט פערטונט ביי די בלייזערס): כ'בעט איך איבער: נאך איין רגע: כ'קום באַלד אהין.

גומשיא: (צו די מיינלעך): נו שטעלט איך אים.

א מיינלעך: וואָס וועט מען דען טאנצען?

חנה'לע: א לאנסער. נעם דיר צו א פאר.

א מיינלעך: אז א לאנסער, וועל איך נישט טאנצען. כ'האב נאך דאס קיינמאל נישט געטאנצט.

2-טע מיינלעך: איך טאנץ יא א לאנסער, אָבער נאָר אלס דאמע.

3-טע מיינלעך: אז אזוי וועמיר צוואמען טאנצען: איך טאנץ אלס הער. (שטעלען זיך אים)

דוד'ל: (ווערט פארטונט מיט'ן אוועקרויסען און געהט צו שיינדעלען): געה דא אהין. איך וועל שוין דא אליין מאַכען אן אַרדנונג.

לאה'לע: (צו שיינדעלען, וועלכע קומט צו): שטעל נאָר עפּנס אים. דו וועסט דאך פיהרען. (וועט אויף צוויי מיינלעך) זי טאנצען נישט קיין לאנסער.

שיינדעלע: (צו די מיינלעך): איהר טאנצט נישט קיין לאנסער? (צו גומשיא) גומשיא, דו טאנצט דאך גוט. טאנצט דו מיט איינער פון זיי, און איך וועל אויך טאנצען מיט איינער. (צו די מיינלעך) איהר וועט זעהן, איהר וועט איך באַלד אויסלערנען. (שטעלען זיך אים)

בלייזער: מ'מוז אָנצינדען א לאַמפּ. ס'איז שוין דונקעל, און מ'זעהט נישט צו שפּיעלען. (צום מיינלעך): ענטשולדיגט נאָר איין מינוט. (צינדט אָן א לאַמפּ) ס'איז טאקע שוין דונקעל. ס'איז שוין נאכט, און די דיענסט איז נאך נישטאָ מיט'ן קינד.

לאה'לע: און וואָס האָסט דו מורא? ס'וועט זיך דערקיהלען אויף אזא היץ?

שיינדעלע: (עפענט ס'פענסטער און קוקט ארויס): אָבער ס'איז שוין מעהר, ווי צוויי שעה, צייט זי איז מיט'ן קינד אוועקגעגאנגען.

לאה'לע: נו, וואס איז? די לופט איז גוט, וועט זי מיט'ן אביסעל לענגער.

שיינדעלע: נון, כ'בין אונרוהיג. כ'איבער בעט איך: איהר וועט אויף מיר ווארטען איינגע מינוט. כ'וועל נאך א לויף ארויס געבען, ווען נאך דער דענקסט.

דוד'ל (האט אלעס ביי די בלייזערס ערלעדיגט): וואו וועסט דו איצט געהן, און אלע זאלען מווען ווארטען? זי דא. איך וועל געהן. (אב) לאה'לע: דו ביזט א צו הייסע מוטער. א מעשה דא איז: ס'קינד איז אביסעל לענגער און דרויסען. נו, קום שוין אהער! מוויק! הויבט אן.

כלי-זמר: וואס?

לאה'לע: א לאנסער.

(די מוויק שפילט, זי טאנצען. פלוצלונג ווערט די מוויק שטיל, די בלייזערס שטעלען זיך ראש אויף. און טהור בעוועט זיך ר' העשילע. די טענצערנס רוקען זיך שנעל אב און איין זיט און א ווינקעל. שיינדעלע לויפט צו ר' העשילען, וויל איהם אנעמען פאר דער האנד און צו פיהרען צו א שטוהל. ר' העשילע ווערט זיך ליכט אב און געהט אלון. די טענצערנס רוקען זיך דער-וויל שטיל ארויס. אויך די בלייזערס פערשווינדען).

שיינדעלע: פארוואס געהט דער שוועהר אזוי גאר אלט? לאז דער שוועהר לאזען, איך וועל איהם צו פיהרען.

ר' העשילע: נון, נון, כ'וועל אלטן געהן... פיהר דו מיך נישט... (וועט זיך אויף א שטוהל) דו האסט שוין גענוג געפיהרט...

שוין צופילע, אויב איבערגעפיהרט. נאך גענוג. מעהר וועט דאס נישט זיין (העפער) דו הערסט? מעהר וועט דאס נישט זיין! איך פיהר, און נישט דו! איך וועל אועלכעס נישט דערלאזען — איך וועל נישט לאזען, אז א גאנצע ערה יודען זאל, חלילה, אראפגעהן פון וועג איבער מינע קינדער! כ'וועל דאס נישט לאזען!

שיינדעלע: אבער לאז זיך דער שוועהר בערוהיגען. כ'ווייס, אז די מחותנת'טע האט אויף מיר אנפערצעהלט גאנצע מעשיות;

אבער דער שוועהר דארף איהר נישט גלויבען. כ'האב קינעם קיין שלעכטס נישט געלערנט און איך אלטן טהו אויך נישט, חלילה, קיין שלעכטס. דער מחותנת'טע דאכט זיך, אז דאס איז מי יודע וואס,

אבער ס'איז נישט אזוי. לאז איהר דער שוועהר נישט גלויבען.

ר' העשילע: כ'זאל נישט גלויבען? דו טהוסט נישט קיין שלעכטס? און די חברה, וואס דו האסט געמאכט, איז גוט? און די ביכער, וואס דו טיילסט, זענען גוט?

שיינדעלע: כ'זאג דעם שוועהר אויף מיין ווארט, אז דאס אלץ זענען נישט, חלילה, קיין שלעכטע זאכען. די חברה איז א יודישע און האט דעם ציעל צוריק צוגעמינען א שטיקעל היים פאר יודען, און די ביכער, וואס מיר לייענען, זענען אויך יודישע און לערנען בלויז גוטע זאכען. דער...

ר' העשילע: (כאפט זיך אויף): וואס? א יודישע חברה איז דאס? אב-צוליקענען משיח'ן און זיך איינצורעדען, אז מ'וועט אלטן ברענגען די גאולה איז יודיש? און ספרים חיצונים זענען יודיש? איז לאזנים שפך שומעיות? דו האסט נאך א העזה צו זאגען, אז די ביכער לערנען גוטע זאכען? פון וואס דען איז שרה'לע קאליע געווא-רען? די מוטער האט זי אזוי געלערנט? ביי מיר האט זי צוגעזעהן אועלכע דרכים?

שיינדעלע: וועגען שרה'לען קאן איך גארנישט ענטפערן, ווארען כ'ווייס נישט, וואס די מחותנת'טע האט אויף איהר אויסגע-קלערט — נאך דער שוועהר מעג מיר גלויבען, אז שרה'לע איז גיט'ן יודיש און הלואי...

ר' העשילע: יודיש איז זי? א יודיש ווייבעל געהט אין אועלכע ווע-גען און דו ביזט אויך יודיש? געהסט מיט די בלויזע האר, ווי ביי די גוים? בנות ישראל שצנועות הן זענען זיך מתיר אזא פריצות?

שיינדעלע: מילא, פון דעם וויסט דאך דער שוועהר שוין פון לאנג: כ'בין דאך קיינמאל נישט געגאנגען אנדערש, און דער שוועהר האט גארנישט געזאגט.

ר' העשילע: וואס? כ'האב גארנישט געזאגט? כ'בין בעשטאנען, אז מיין קינד זאל ארויסגעהן פון יודישען דת? כ'האב גע-שוויגען, ווייל מ'האט מיך אפגענארט! מ'האט מיר געזאגט א ליגען, אז דו ביזט בעסער געווארען און געהסט שוין יודיש!

שיינדעלע (איבערראשט): וואס? מ'האט דעם שוועהר געזאגט, אז כ'האב

אנגעטון א שטעלע? ... ל'שווער ביי מיין ווארט, אז איך האב נישט געוואוסט דאפון, און ס'פערדריסט מיך, וואס מ'האט עס געטון. איך וואלט מיר קינמאל נישט ערלויבט דעם שווער א ליגען צו זאגן. אבער וואס איז דען, אז ל'געה אין די אינגענע האר? טאר מען דען נישט?

ר' העשעלע: נון מ'טאר נישט! אונזער תורה זאגט, אז מ'טאר נישט! עוברת על דת יהדות רופט די גמרא אן אזעלכע!

שיינדעלע: נו, יא, די גמרא — דעמאלט איז עס טאקע געוועזן א פערברעכען. ס'איז געוועזן פערשייט, וויל קינער איז נישט גענאנגען מיט א אויפגעקטען קאפ — אבער היינט פארוואס וואר מען נישט מעגען? היינט געהען דאך אלע אזוי!

ר' העשעלע: וואס? וואס האסטו געזאגט? (כאפט זיך פארין קאפ) וועה צו מיין גראהען קאפ! וואס האב איך דערלעבט אויף מינע אלטע יאהרען: מיין קינד איז מנלה פנים בתורה שלא כהלכה... (ס'קומט אריין דודל מיט יוסעלע'ן אויף דער האנד. שיינדעלע לויפט איהם א קעגן א דערשטאקענע).

שיינדעלע: וואס איז? וואס טראגסטו די איהם עפנים? וואו איז די דיענסט? (נעמט פון איהם ס'קינד).

דודל: דאכט זיך מיר, אז ער איז עפנים נישט געוונד; ער האט א ביסעל היץ.

שיינדעלע (טהוט צו די ליפען צום קינד'ס קעפל): ער גליהט דאך אינ-גאנצען! (צום קינד) יוסעלע, ס'טהוט דיר עפנים וועה? (צו דודל'ן) ער קיין דאך גארנישט עפענען די אינגלעך! געה נאכ'ן דאקטאר (זי געהט מיט'ן קינד אין שלאף-חדר) יוסעלע, כשר קינד-לעב... דודל נאכגעגאנגען אין שלאף-חדר: ל'האב שוין געשיקט נאכ'ן די דיענסט. (ביידע אב).

ר' העשעלע וויל מיט געהן אין שלאף-חדר, אבער די פיס דיענען איהם נישט. ער בלייבט שטעהן אויף א ארט, צוהאלטענדיג זיך מיט איין האנד פאר'ן טיש. ס'קומט אריין דער דאקטאר, פערנייגט זיך טיעף פאר'ן רב און געהט צו איהם צו. ר' העשעלע ווייזט איהם מיט דער האנד אויף דער שלאף-שטוב און רעדט קיים ארויס: "דוונען" דער דאקטאר געהט אריין. דודל קומט ארויס, געהט

שנעל אין קינד און לויפט באלד צוריק אין שלאף-שטוב מיט א לעפעלע אין האנד. ר' העשעלע קאן נישט מעהר שטעהן און זעצט זיך שווער אויף א שטוהל. ס'קומט ארויס דער דאקטאר.

ר' העשעלע: נו?

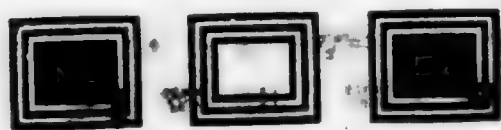
דער דאקטאר: ער האט א דיפטעריט אין העלזעל, אבער ס'שארט נישט; ס'איז נאך גאר אין אָנפאַנג. (שריט אריין אין שלאף-שטוב) ברענגט באלד דעם סערום! איך קום שוין צוריק. (אב)

ר' העשעלע (שאקלט שמערצליך מיט'ן קאפ צו זיך): געשטראפט... שוין געשטראפט... הנזקות שלא חטאו לידיען נעכעך איבער זייער זינד...

ס'קומט אריין שיינדעלע מיט א פערשריבענעם רעצעפט אין האנד. זי נעמט פון קאנאפע א טיכעל, הילט זיך שנעל אהן און וויל ארויסגעהן, זי דערהערט ר' העשעלע'ס לעצטע ווערטער.

שיינדעלע (וועה אויפגערגט): שוועהר! איך ווייס, אז ל'האב נישט גע-זינדיגט און, אויב אפילו יא, גלויב איך, אז נאט איז א גוטער און וועט נישט שטראפען מיין קינד איבער מיר, און אז דער שוועהר זאגט נישט אזוי, אז דער שוועהר גלויבט, דאס נאט קאן שטראפען אזא אונשולדיג מלאכ'ל איבער מינע זינד — איז דער שוועהר א שלעכטער, און דעריבער שטעלט זיך איהם אויך נאט פאר אלס שלעכטער. (ראש אב דורכ'ן הינטערגונד, ר' העשעלע כאפט זיך אויף).

פארהאנג.

דריטער אָקט.

סענע: א שלאף-שטוב. אין הינטער-גרונד א טענסטער מיט א אראבנעלאו-
טער ראַלעט. לינקס א טהיר. מעבלירונג: צוויי בעטען, א קאנאפּקע,
א וואש-טיש און א ווענעל. צווישען די בעטען א קליין טישל מיט א
אויסגעלאשען ליכט און עטליכע בילדער. איבער'ן וואש-טיש, הענגט א
שפּיעגל. אויפ'ן וואש טיש, צווישען פלעשלעך מעדיצין, א בעקען מיט
וואסער, א וועק-וויגער און נאך אנדערע קליינעקייטען — ברענט א לאמפּ,
איבערדעקט מיט א מולד-גלאז שוין. צו דער וועט פון ווענעל איז די
גלאז שוין איבערדעקט מיט א סערוועט, אזוי, אז ס'ווענעל איז פער-
וונקען אין האלבער דונקעלקייט. אין דער שטוב הערשט א אונגערדונג.
אינ'ם ווענעל לוענט יוסעלע געפעהרליך קראנק, אויף א בענקעל געבען
ווענעל, מיט'ן רוקען צו דער נח' וועט שויןדעלע, דעם קאפּ אראפּ-
געהאנגען און שלאפט. ס'קומט ארען מורעלע סערהילט אין א טיכעל.

מירעלע: (נאך פון דער טהיר): נו, וואס הערט זיך? (קומט צו געהנטער און
דערוועגט שויןדעלע שלאפט, שטיל צו זיך) שלאפט... געבעך...
וויפער נעכט שוין נישט געשלאפען... (געהט שטיל צו. גיט נישט גערן א
קלאפּ מיט'ן פיס. שויןדעלע כאפט זיך אויף מיט שרעק, בליקט אונזרהינג צום קינד)
דו האסט דין דערשראקען? (שויןדעלע גיט א ליכטען ציטער און דרעהט זיך
ראש אים צו מירעלע) וואס שרעקסט דו זיך אזוי, שויןדעלע?
שויןדעלע: כ'שלאף שוין לאנג? מ'ברויך אוראי שוין איינצונעבען.
אזוי פערשלאפען... (נעמט שטיל פון וואש-טיש דעם וויגער, קוקט
אויף איהם. בערוהנט) אינגאנצען ערשט צעהן מינוט, ווי כ'האב איהם

איינגענעבען. ס'האט זיך מיר געדאכט. אז כ'שלאף שוין שעה'ן...
די שוויגער איז שוין לאנג דא?

מירעלע: גיין, כ'בין ערשט געקומען. דער רענען יאנט אזוי אין
פנים, אז ס'איז אונטערגלייך צו געהן.

שויןדעלע: אך... כ'האב גאר פערגעסען, די שוויגער קומט פון היי-
ליגען ארט... איהר וואלט האבען אדאס גוטס, גערעכט,
גוט א ציטערן און קיל) דער אויבערשטער וואל זיך דערבארעמען, ס'וואל
שוין גענוג זיין... (האקט אפ מיט טרעהען, וועט זיך צוריק מיט א נידעריג גע-
בויגענעם קאפּ).

מירעלע: אמן. (בויגט זיך נידריג איבער'ן ווענעל, צום קינד מיט געוויין): דיין
ווידע וואל זיך דארט מיהען פאר דיר. דו וואלט געהאלפען
ווערען מיט א רפואה שלימה... ס'וואלען דאך שוין אפגעטהון ווערען
פון דיר דינע יסורים, געבעך... (נאך א וועלע גלייכט זי זיך אויס צו שוין-
דעלע) דער ראקמאר איז געוועזען?

שויןדעלע: נאך נישט. דוד'ל איז נאכ'ן געגאנגען.

מירעלע: וועסט מיר הארען? געה לעהן זיך צו אביסעל, איך וועל
דא ווערען. (שויןדעלע ריהרט זיך נישט) הארך מיר, שויןדעלע.

(טהוט אויס ס'אינהיל-טיכעל און וועט זיך אויף דער קאנאפּקע ביי דער וועג) געה,
וועסט דיר א ביסעל איבערשלאפען.

שויןדעלע: (נישט ריהרענדיג זיך): ס'שלעפערט מיר נישט.

מירעלע: ס'שלעפערט דאך דיר יא! געה, שויןדעלע, דו האסט דין
שוין מעהר ווי א וואך נישט אויסגעטהון.

שויןדעלע: ס'שלעפערט מיר נישט. כ'האב מיר איבערשלאפען דא
אויפ'ן בענקעל.

מירעלע: ווי לאנג ביזטו געשלאפען, א פאר מינוט... אזא שלאף
האט א גרויסען טעם. מ'ווערט נאך מעהר צובראכען. אז

דו וועסט, חלילה, אויך קראנק ווערען, וועט שוין בעסער זיין? געה,
שויןדעלע, הארך מיר. איך וועל דא ווערען. נו, זיי נישט איינגעשפארט.

שויןדעלע: (מיט טרעהען): כ'קען נישט אוועקגעהן. (שאקעלט ליכט ס'ווינעל)
(מירעלע קוקט שטיל אויף שויןדעלען. זי וויל עטליכע סאל עפּים וואנען,

האלט זיך אפּ צוריק. פיהלט זיך אין פערלעגענהייט, ענדליך בעשליכט

זי זיך).

מירעלע (נישט דרויסט): שויןדעלע, דו ווילסט אפשר ... (שויןדעלע הויבט אויף דעם קאפ, קוקט אויף מירעלען. מירעלע ווערט צווישט, פלאגמערט ויך) כ'ווייס ... א גאנצע וועלט זאגט ... אפשר טאקן ... (שויןדעלע לאזט צו- רוק אראפ דעם קאפ) אפשר וועט דאס העלפען ... (עוואלס דרויסטער) דו ווייסט, כ'האב דיר קינמאל נישט געזאגט קיין דעה. דו האסט נישט געוואלט אפשעהרען, דוד'ל האט אויך נישט געוואלט, געזאגט, אז מען מען, האב איך מיר גארנישט אנגערופען; כ'האב נאך געזעהן. אז דו וואלט פון עלטער-שוועהר, פון טאטען מינעם, נישט האבען קיין ענטה נפש. כ'האב מיר גערעכענט: ווינע קינדער, בארד זיך מאכען קרענקונג? אפשר וויסען זיך בעסער ... אז ס'איז אבער אויס- געגאסען געווארען אזא גאט'ס צארן ... (וויינט) אזא גארען קינד, אזא שעהן בלימעלע ... נעהט אויס ווי א ליכט ... אלע זאגען ... (האנקערט ויך) דער ווידע זאגט אויך, אז מ'האט עס פערזינדיגט (שויןדעלע גיט א ציטער) שויןדעלע, דו ביזט דאך ... (שויןדעלע גיט א הילפונגען שלובן, מירעלע האקט אפ און מיטען רעדען. קוקט מיטלעדיג אויף שויןדעלען).

(און טהיר בעווייזט ויך חוה'לע, מירעלע דערוועגט זיך, נעהט צו איהר אהין און ביידע פערשווינדען. שויןדעלע וועט א ציט שטיל. שטעהט דערגאך אויף און נעהט לאנגזאם איבער דער שטוב שטארק פערקלערט).

שויןדעלע (צו ויך): און אפשר טאקע ... אזא טייער קינד ... פער- וינדיגט ... אייגענע האר ... (שמעלט זיך אפ, דרוקט צו דעם קאפ צו דער קאלטער וואנד, כאפט זיך אויף) ס'איז נישט מעגליך! א לינגע! נאט איז נישט אזא שלעכטער ... (גאדענקענד) ער שטראפט נישט קיין קינד איבער זיין וינדיגער מוטער ... (שמעלט זיך אפ. דרוקט פאסט מיט ביידע הענד דעם קאפ) אוי, דער קאפ. (נעהט איבער דער שטוב) וינדיגע מוטער ... בן איך טאקן א וינדיגע ... א מעות געהאט ... און דוד'ל ... (ס'קומט אריין אסתר'ל, שויןדעלע לויפט צו און פאלט אויף איהר ארויף) זאג מיר, כ'בין א וינדיגע? זאג מיר, אסתר'ל, ווארען דער קאפ ווערט מיר צושאפען. כ'ווער משוגע!

אסתר'ל דערשראקען: וואס רעדסט דו עפויס? שויןדעלע! בערוהיג דיך ... דו א וינדיגע? מיט וואס? שויןדעלע: כ'בין א וינדיגע ... מיין קינד'ס רוצח ... איך האב'ן פער-

וינדיגט ... דו אייגענע האר ... נאך אנדערע געמאכט וינדיגען ... אסתר'ל: אבער וואס רעדסט דו? דו וואלט אועלכעס זאגען? דו, וואס ביזט שטענדיג געוועזען אזוי פאסט און איבערצייגט, אז מיר אלע האבען דיך מקנא געוועזען?

שויןדעלע: אלע זאגען ... אלע זאגען, אז איבער מינע וינד ... און אז אלע זאגען, גלויבסט דו? דו פערשטעהסט נישט אלליין, וואס מען מען און וואס מ'טאר נישט, נאך דארפסט ערשט פרעגען ביי מענשען? פערשטעהסט נישט אלליין, אז גאט פער- לאנגט נאך פון מענש, דאס ער זאל זיין גוט און ערליך און אלע איבעריגע נארישע געזעצען האבען נאך מענשען אויסגעקלערט? נאך וואס דארף איך דיר דאס אלץ צו זאגען, דו וויסט דאך עס בעסער פאר מיר! איך האב עס דאך ערשט פון דיר געהערט! דארף איך דיר דינע אייגענע ווערטער איבער'חור'ן? (פיהרט צו שויןדעלען צו דער קאנאפ) און ווען אפילו מ'טאר עס טאקע נישט, גלויבסט דו, אז דער אויבערשטער איז אזוי אונגערעכט און שטראפט פאר אזא קלייניג- קייט אזוי שטרענג? און נאך וועמען? א פיצעל קינד, וואס איז נאך- נישט שולדיג? איבעררעדען דיר אלליין!

שויןדעלע (וועגט זיך שווער. לאזט אראפ די הענד אומגעכטונג אויף די קניען): כ'קאן מיר גארנישט איבעררעדען ... כ'ווייס גארנישט ... ער איז דאך, נעבעך, אזוי קראנק ... (וויינט)

מירעלע (קומט אריין): שויןדעלע, דער מאמעשן זאגט, מ'זאל פאר א סגולה וועגען פערקויפען ס'קינד. מ'וואלט עס אפשר גע- טהון? חוה'לע די קרעמערין האט אזא גליק צו קינדער ... אלט קינד- דער האט זי געהאט און האט זי אלע, קיין עין הרע, אזוי גרינג ערצויגען. מ'וואלט אפשר איהר פערקויפט? זי איז דרינגען, חוה'לע. זאל איך זי אריינרופען?

שויןדעלע: וואס וועלען מיר העלפען אועלכע נארישקייטען ... א קא- מעדיע מאכען ... אבנארען דעם רבונג של עולם ...

מירעלע: אבער ס'קאן דאך נישט שאדען? דער מאמעשן זאגט, אז ס'איז א סגולה ...

אסתר'ל (שטיל): לאז דו מאמעשן געהן לאזען. זי האט אזוי אויך- גענוג, צוואס זאל מען זי נאך אויפרעגען מיט אועלכע

פוסטע צערעמאניעס? (מירעלע קלערט א וועלע און געהט אנצופרויערען לאנגוואס צו דער טהור).

שונדעלע (שטיל, ווי שטענדיג): און לאז זי די שוויגער אריינרופען. (פערשטעלט זיך ס'פנים מיט ביינע הענד. אסתר'ל קוקט אויף איהר פער-וואונדערט).

מירעלע (צופרידען): וואס דען? ס'איז דאך א סגולה! אפשר וועט דער אויבערשטער העלפען...

(מירעלע פערשווינדט און קומט באלד צוריק מיט חוה'לען).

חוה'לע: גוט נאכענד! (קומט נאָהענט צום וועגלע) גוט נאכענד (שונדעלע קוקט מיט שטארק אויגען) נו, וואס הערט זיך? (בויעט זיך אראפ צום קינד) מיר דאכט זיך, אז ס'איז נאך נישטקשה, ער עטהעמט אזוי ליכט. דער אויבערשטער וועט העלפען... (שונדעלע קוקט אויף איהר ווי גארנישט ווי-סענדיג. א דרוקנדיג פויזע).

מירעלע (שטיל): נו, חוה'לע, גיב איהר. (צו שונדעלע) וועסט נעמען פון איהר אכצען גראשען, חי, פאר... דער טאטע'ס האט דאס געהייסען פאר א סגולה.

חוה'לע (ניט שונדעלע'ס געלט): דו וועסט דאך, שונדעלע, אז דאס איז נאך גלאט אזוי, פאר א סגולה וועגען... דו וועסט זעהן, ער וועט נאך מיט'ן אויבערשטענס הילף געוונד ווערען... ביים הימלעל איז אלץ מעגליך... (שטילע פויזע).

מירעלע (נישט דרייט): נו זאג, שונדעלע, אז דו פערקויפט... שונדעלע (אויטאמאטיש) פערקויף אייך מיין קינד.

חוה'לע (שטיל, נישט דרייט): מען מוז זאגען דעם נאמען... שונדעלע (ווי פריהער): מיין קינד יוסעלע. (אסתר'ל קאן זיך נישט אמנהאל-טען פון וויינען און געהט שטיל ארויס).

מירעלע: אלטער יוסעלע...

שונדעלע: מיין קינד אלטער יוסעלע... (ברעכט אויס און א שטארק געווייז). מירעלע (צו חוה'לע מיט געווייז): און פון היינט אן איז ס'קינד אין נאם-צען דיין... איי, רחמנות'דיגער גאט, דו זאלסט פון איצט אן זיין מול עפוס ענדערען צום גוטען. ס'זאלען דאך שוין גענוג זיין וויינע יסורים, נעבעך...

חוה'לע: אמן. איהר וועט זעהן, אז ס'וועט אים ירצה השם זיין אלי-

דאס גוטס און איהר וועט נאך פון איהם נחת דערלעבען. ס'איז נאך נישטקשה. מ'ברויך נישט ערגער, ווי ביי...

שונדעלע (אין געווייז): איינציגווייז נעמט מען איהם צו ביי מיר... צו ערשט א פרעמדען נאמען איהם צו געגעבען, איצט שוין פערקויפט...

חוה'לע: אבער וואס זאגסט דו, שונדעלע! דו וועסט דאך, אז ס'איז נאך גלאט אזוי פאר... (שונדעלע וויינט וואס אמאל שטארקער).

מירעלע (שטיל צו חוה'לען): לאמיר געהן. זי וועט אונז נישט זעהן, וועט זי זיך גיכער בערוהענען! (ווי געהן ביינע צו דער טהור).

חוה'לע (הענדט זיך אום): דער אויבערשטער זאל שיקען א רפואה שלימה פון גן עדן... (חוה'לע און מירעלע אב).

שונדעלע: איינציגווייז נעמען זיי איהם צו ביי מיר... פערקויפט... (כאפט זיך אויף און לויפט צו דער טהור) ניין, פערקויף נישט

מיין קינד! כ'וועל נישט, אז מיין קינד זאל הייסען... (שטילע זיך אב) ס'איז גלייכער אזוי... חוה'לע איז א ערליכע יודענע... איך בין א ויני-דיגע (געהט איבער דער שטוב) אלע זאגען... איבער מינע זינד... (פאלט

אנידער אויף די קניען, נעמט ארום ס'ווייגעל מיט ביינע הענד) ניין, דו וועסט נישט ליידען איבער מינע זינד... כ'וועל אלץ טהון, אום דו, מיין הארץ, זאלסט לעבען; אלץ, אלץ וועל איך טהון, ס'לעבען וועל איך אוועקגעבען, אבן נאך דו זאלסט מיר געוונד זיין...

זי גראבט אמן איהר קאפ און די קישענס פון ווייגעל. מ'הערט איהר פער-

שטארק געווייז. ס'קומט אריין ר' העשעלע. שונדעלע לויפט צו איהם צו).

שונדעלע: הייליגער שוועהר! לאזט מיר געהן מיין איינציג שוועל-בעלע! ערבארעמט אייך! ער איז דאך גארנישט שולדיג!

פארוואס האט איהר איהם געשטראפט?

ר' העשעלע: איך האב'ן געשטראפט?

שונדעלע: יא, איהר. ס'קינד איז געווען געוונד און פריש און אזוי ווי כ'האב נאך אייך א קעגען גערערט, איז ער באלד קראנק געווארען. אבער וואס איז ער שולדיג? שטראפט מיר, איך האב געוונדיגט, און לאזט מיר געהן מיין קינד, האט רחמנות אויף מיין איינציג קינד!

ר' העשעלע (קוקט אויף איהר מיט רחמנות, ווייז): דו האסט א טעות, שטיי-

דעלע, און שטראף נישט. נאך גאט, ברוך הוא, מען שטראפן, נישט א מענטש. צו גאט, ברוך הוא, בעט. (מיט א ציטערן און קול) ער איז א אל רחום וחנון און וועט שיקען די הלף דורך זיין מלאך... (געהט צום וועגל און שטעטשעט עפס שטיל איבער'ן קינד).

שיינדעלע (שטעהט הינטער איהם): בעט, שווער, בעט פאר איהם... און בין נישט ווערט, כ'פון א זינגע... בעט איהר פאר איהם... איהר זענט א צדיק, איינער תפלה וועט מען צו הערען... בעט פאר מיין קינד... ער איז דאך אזוי קראנק... (וויינט)

ר' העשעלע (ווענדט זיך אים צו איהר): פאר'ן פסא הכבוד איז בלויז רחמים און יעדענס תפלה ווערט צוגענומען. אפילו ווער ס'זיג-דיגט, אז ער האט נאך באמת חרטה, איז מען איהם מוהל און זיין בקשה ווערט צוגעהערט. די בויט נישט קיין זינגע, די האסט גוטע יודישע מרות. די האסט נאך אביסעל געבאלאנדזשעט און איצט קומסט די צוריק מיט א לב נשבר, פול מיט חרטה (שיינדעלע פערשטעלט זיך ס'פנים און וויינט שטיל) בעט, דער אויבערשטער מיט זיינע גרויסע חסדים וועט דיר העלפען... יוחנן! (יוחנן קומט אריין) פיהר מיך אין שוהל אריין... און וועסט זאגען אלע מלמדים, לאזען זיי קומען מיט זייערע תלמידים... תהלים זאגען... (געהענדיג) שערי רמעות לא ננעלו... דער הימל וועט זיך דערבאר זען... (אב)

(שיינדעלע שטעהט א ווילע פערדעקט ס'פנים און וויינט. דערנאך געהט זי מיט פעסטע טרונט צום וואש-טוש, נעמט א שער'ל און וויל זיך אבשעהרען די האר. זי גיט א בליק אין שפונעל און די הענד פאלען איהר אהעמטע-טונ אראב. זי שטעהט א ווילע, זי קעמפפערדיג מיט זיך. זי נעמט אן א פעסטען בעשלוס און הויבט אויף די האנד מיט'ן שער'ל צום קאפ. די האנד ציטערט איהר אבער און ס'שעהר'ל פאלט אראב אויס'ן וואש-טוש מיט א רעש. זי בלעבט א ווילע ווי דערשראקען).

שיינדעלע: כ'קאן נישט... ס'הארץ קלאפט מיר, ווי כ'וואלט עמיצען גע'הרגה'ט... (לויפט צו און פאלט ארויף אויפ'ן וועגל מיט א געוויין) זי נישט ביז, קינד לעב, זי נישט ביז אויף דעם שלעכטער מאמע... כ'קאן נישט... (הויבט אויף דעם קאפ, ווי אויסקומענדיג פלוצלונג ווי פון א חלום) וואס ס'ארא נארישקייטען! כ'טאך נישט טראגען די האר, וואס גאט האט מיר געגעבען?... (זי בלעבט שטעהן אויף די קניען שטארק פערטראכט.

ס'קומט אריין אסתר'ל און, דערוועגנדיג ווי שיינדעלע זיצט, בלעבט זי ערשטוינט געהט צו און נעהמט שיינדעלען פאר דער האנד).

אסתר'ל: שיינדעלע! ווי אזוי זיצט דו? די בויט דאך עפס נאך אויס מענטש? (שיינדעלע הויבט זיך שווער אויף און זעצט זיך אויף א שטוהל)

וואס טהוט זיך דאס מיט דיר? די בויט דאך שטענדיג אזוי שטאנדהאפט געוועזען! דערמאן דיר נאך, ווען די בויט, נישט היינט געדאכט, קראנק געוועזען. די בויט דעמאלט געוועזען געפעהרליך, אלע זעמיר ארומגעגאנגען אהן קעפ, און די האסט געלאכט און נאך אזוי צוגעגעבען מוטה. און היינט פאלסט דאך עפס נאך איבער די הענד! שעהם דיר! ס'פאסט גארנישט אויף דיר.

שיינדעלע: און וואס זאל איך טהון? כ'קאן מיך נישט פאסען... אזא טייער קינד... ס'מוטשעט מיך אלע דער געדאנק, אז איך בין אלץ שווערדיג...

אסתר'ל: אבער וואס טהוט זיך מיט דיר? די האלט דיר ווייטער ביז די נארישקייטען?

שיינדעלע: כ'ווייס אלץ, אז ס'איז נאריש, כ'פערשטעה גאנץ זיט, אז ס'לוינט גארנישט צו קלערען וועגען אזעלכע דומע זאכען, און דאך טרעט מיר דער געדאנק נישט אב אויף קיין רגע... (איראניש) כ'האב געוואלט זיין א ביישפיעל פאר אלע, געלאכט פון דיר, פאנאטישע, פערשטעלטע דיר גערופען... און איצט בין איך זעלבסט גרייט... (ווייז) אסתר'ל, בעהאלט ס'שערעל... ס'לענט דאָרט אויפ'ן וואש-טוש.

אסתר'ל: וואס שארט דיר, אז ס'לענט דא? שיינדעלע: נין, כ'ווייל נישט, ס'זאל דא לעגען (נעמט ס'שער'ל און גיט עס אסתר'לען) בעהאלט עס ערגיץ דרינגען. (אסתר'ל געהט צו דער טהור) אסתר'ל, שיק עמיצען אריבער צו קלמן שענקער: ס'איז שוין בארד נישטא קיין איין.

אסתר'ל: נוט, כ'וועל אלץ אריבערגעהן. (אב) (שיינדעלע זעצט זיך אינדער געבען וועגל, נאך א ווילע קומט אריין דור'ל).

דור'ל: נו, וואס הערט זיך? שיינדעלע: וואו האסט דו דעם דאקטאר? דור'ל: ער וועט בארד אריינקומען. ער וועט נאך אבקומען א פאציענט

און וואס הערט זיך? ער האט זיך גארנישט איבערוועקט?
 שווינדעלע: נין. (פויג, שווינדעלע שטעלט זיך אויף) מ'דארף שוין צולעגן
 א פרוש טיכעל, (דור'ל געהט צום בעקען וואסער, וואס אויפ'ן וואש-
 טיש) ווארט, כ'וועל ארויפברענגען פון קעלער. דאס וואסער איז
 שוין ווארעם. (געהט ארויס, טרעפט זיך און טוהט מיט מירעלען).

מירעלע: וואו געהסט דו אזוי בלויז?
 שווינדעלע: אין ערגיץ, גאר אין קעלער. (אב)
 מירעלע: דער דאקטאר איז געוועזן?
 דור'ל: נאך נישט. ער וועט באלד קומען.

(מירעלע געהט צום וועגלע, קוקט צום קינד, שאקלט מיט'ן קאפ און וויינט,
 געהט ענטשלאסען צו דור'לען).

מירעלע: דור'ל! כ'נעה אין שוהל איינזייסען... ס'קונד ברויך גרויס
 רחמים... (דור'ל געהט צום פענסטער צווישן רוקען צום צווייטער און וויינט
 זיך די אויגען) און דו שמועס דא מיט שווינדעלע... איך קאן נישט...
 זי האט אהן מיר אויך גענוג, וואס זאל איך איהר נאך צו לעגען...
 מינע ווערטער מאכען איהר קרענקונג, כ'בין פארט גאר א שוויגער.
 דו, א מאן, קאנסט גיכער... גיב איהר צו פערשטעהן... א גאנצע
 וועלט איז דאך נישט משוגע... אלע זאגען, אז מ'ברויך עס צו טהון...
 אפשר וועט דער אויבערשטער העלפען... אין דעם זכות. (אב מיט א
 געוויינ)

ס'קומט אריין שווינדעלע מיט א טעלער וואסער אין דער האנד. נעמט
 א טיכעל, טונקט אים און דרענגט עס אויס).

שווינדעלע: דור'ל! (ער הערט נישט, העכער) דור'ל! (ער דרעהט זיך אום) קום
 אהער, וועסט איהם אונטערהאלטען ס'קעפעל.
 דור'ל (געהט צו): שווינדעלע... שווינדעלע... די מאמעשן זאגט, אז דו
 דארפט... (צוויינט זיך)

שווינדעלע: (קוקט אויף איהם מיט א שטילען פארוואונדערט): דו אויך? דו זאגסט
 אויך, אז איבער מיר? האסט דו דען נישט אלעין געזאגט,
 אז מען מעג?

דור'ל: כ'ווייס נישט... זיי נישט ביז, שווינדעלע. כ'ווייס נישט, וואס
 כ'רעד... כ'ווייס שוין אלעין נישט, וואס מען מעג און וואס
 נישט, כ'ווייס שוין גארנישט... (ער נעמט זי ארום. זי לעגט איהר

קאפ אויף זיין ברוסט. וויינען ביידע שטיל).
 שווינדעלע: (כאפט זיך אויף): מען מוז צו לעגען ס'טיכעל. (געהט צום ווע-
 גל אונרוהיג) ועה נאך, ס'קונד איז דאך עפס אזוי בלאס!
 (לעגט צו די הענד צום קינד'ס קעפל) ער האט גאר א קאלט קעפעל! (בע-
 טאפט שנעל דאס קינד מיט ציטערענדע הענד. מיט שרעק) ער איז דאך אינגאנ-
 צען קאלט!... (דור'ל לויפט צו) יוסעלע! יוסעלע! יוסעלע!...
 שווינדעלע: יוסעלע! מיין טרייסט! (ס'קומט אריין דער ערשטער ח"ק מאן,
 געהט ראש צום וועגלע, נים א קוק אויפ'ן קינד און שרייט צו דער

טהור: א ליכט!) מיין כשר קינד! יוסעלע!
 ס'קומט אריין דער צווייטער ח"ק מאן מיט א ברענגענדיג ליכט און האנד. ס'קומט
 אויך אריין צו לויפען מירעלע, זי בלייבט שטעהן ביי דער טהור, ברעכט זיך
 די הענד און וויינט הויך, די ח"ק ליט רוקען אב אן א זיט דור'לען און שייג-
 דעלען, וועלכע שטעהען ווי צומישט, שטעלען זיך ביים וועגלע און זאגען:
 אשרי תמימי דרך)...

דור'ל (לויפט איבער דער שטוב, ברעכט זיך די הענד): רבונזי של עולם...
 דערבארעם דין... רבונזי של עולם, רבונזי של עולם...
 (שווינדעלע נים זיך א כאפ, ווי פון שלאף, לויפט צום וועגלע)

א ח"ק מאן (פערשטעלט איהר דעם וועג): מ'טאר איצט נישט צו געהן...
 שווינדעלע (שטופט איהם אב): אוועק! מיין קינד... לאזט מיך צו!...
 מירעלע (לויפט צו, כאפט ארום שווינדעלען און פיהרט זי מיט געוואלד אוועק, מיט
 געוויינ): שווינדעלע... מ'טאר דאך נישט... קינד לעבען... מען
 מוז צו נעמען באהבה... אזוי איז זיין לעבען נאמענ'ס ווילען...
 שווינדעלע: נין, נין, ס'איז מיין קינד! מיין! לאזט מיך! מיין איז עס!...
 (ס'קומט אריין דער דאקטאר, ער בלייבט א ווילע שטעהן אין טהור איבער-
 ראשט. דערנאך געהט ער ראש צו, רוקט אב די ח"ק ליט, לעגט און בויגט
 זיך נידריג איבער'ן קינד. שווינדעלע בעמערקט נישט דאס אלץ און סארפט
 זיך צו בעפרייען פון מירעלען).

דור'ל (לויפט צו צום דאקטאר): ראטעוועט מיר מיין קינד... ראטעוועט
 איהם...

(שטעלט זיך אויף מיט א פרעהליך פנים): נו, דאנקען גאט! (שווינדעלע
 גיט זיך א רום ארויס פון מירעלעס האנד און לויפט ראש ארויס, נישט
 הערענדיג דעם דאקטאר'ס ווערטער) ער האט גליקליך אויסגעהאלטען דעם

קריוזם. (צו די ח"ק ליט) נעהט איך איינער וועג, ס'קען איז אינווער. (דוד'ל בלייבט שטעהן, ווי אין חלום. מירעלע לויפט צו צום דאקטאר)

מירעלע: האט? ... טאקע? ... געלויבט דער ... (דער פריי-געוויין דערשטאקט איינער ווערטער).

(דוד'ל קומט צו זיך, לויפט צו, דריקט דעם דאקטארס האנט, לויפט צום וועגנעל, קוקט צום קינד און דריקט וועדער דעם דאקטאר די האנט. ער לאזט און וויינט צוזאמען און קאן קיין ווארט נישט אויסרעדן).

דאקטאר: נו, נו, פאסט איך א ביסעל... פאסט איך דאך! מען מוז איצט טהון צו דער זאך. (נעמט ארויס א גאטליכ-ביכעל) מען מוז זעהן דעם פילם צו הויבען. די היץ איז מיט איינמאל אפגעפאלען. (שריטט שניט)

מירעלע (ווייל איינמאל פארן, נאך האלט זיך צוריק. צו א ח"ק מאן) 5'קאן נישט אוועקגעהן איצט. לויפט איינער אריין, זאגט דעם מאטעש, אז ס'איז ברוך השם, אלדאס נומס. זאגט דרינגען אלע, אז דער אויבערשטער האט געהאלפן... (I ח"ק מאן אב) און וואו איז ערניץ שיינערעלע? דאקטאר (ענדיגט ס'שריטען, צו דוד'ל) דאס מוז... נאך איינער זענט צופיעל אויפגעקומט. (צום II ח"ק מאן) לויפט איינער מיט דעם און אפטייק. נאך שניט. מען מוז דאס באר האבען. (II ח"ק מאן אב) מירעלע: אבער וואו איז ערניץ שיינערעלע געלאפען? דוד'ל: וי איז דען נישטא? (קוקט זיך ארום, אנגעהינג און מאכט א בעוועגונג צוגעהן זי וועט)

(ס'קומט אריין צו לויפן שיינערעלע. די האר אפגעשוירען און צופלאשעט. און דער האנט האלט זי די נאך וואס אפגעשוירענע צוויי לאנגע דיקע צעפ. דוד'ל און מירעלע בעמערקען דאס נישט און לויפן איינער אקעגן)

דוד'ל און מירעלע (אפגעהאקטע ווערטער): אינווער קינד... אלדאס נומס... געלויבט דער אויבערשטער... וועט געוונד זיין... אלדאס נומס...

שיינערעלע (שמועס זי אב): אוועק! 5'בין שוין נישט קיין וינדונע! מיין קינד! מיין קינד! (פאלט ארויף אויפ'ן וועגנעל) גשמה מייע, די וועסט נישט שטארבען... דיין מאמע האט תשובה געטהון... יוסעלע!...

דוד'ל און מירעלע: אבער שיינערעלע... ס'איז דאך אלדאס נומס, ברוך השם... דער אויבערשטער האט שוין...

שיינערעלע (הערט גארנישט. שטעלט זיך ראש אויף, שטרעקט אויס אין דער הויף די האנט מיט די צעפ האר): גאט! האסט געוואלט מייע האר-אט האסט די זי און גיב מיר צוריק מיין יוסעלע! מיין קינד גיב מיר צוריק! (הארצטשענד) מיין קינד!... ון פאלט אין אהנמאכט. אלע לויפן צו.

(פארהאנג)

נאָרדווייַס מעשה'ליך

די דאָזיגע מעשה'ליך זענען פֿאַר קינדער און פֿאַר גרויסע.
יאָס קינד וועלען פֿעראַינטערעסירען די קאָמישע האַנדלונגען, די
ריהרעוודיגע סצענעס, וואָס ברענגען אזוי צום לאַכען. שוין באלד
אין אָנהויב פֿון דער „מעשה מיט קעץ, וואָס האָבען קיין מיין נישט
געוואָלט האַפען, ווילט זיך לאַכען. אָט ווי עס ווערט געשול-
דערט: „ווי (די גרויסע קאץ) איז געווען די סאַמע פֿון פֿינף ריי-
צענדע קעצליך, אַ שוואַרצע, וואָס האָט געהייסען מינעזע, אַ ווייסע,
וואָס האָט געהייסען לינעזע, אַ מינע האַלב שוואַרץ, האַלב ווייס, וואָס
האָט געהייסען פֿור, אַ מינע מיט ברוינע און גרויע פֿלעקען, וואָס
האָט געהייסען מור, און אַ מינע מיט שוואַרצע און גרויע פֿאַסען,
וואָס האָט געהייסען הינץ. פֿור און מור און הינץ זענען געווען
קאָמערס, לינעזע און מינעזע — קעצליך. אלע צוואַנצן, ברידער
און שוועסטער, זענען נאָך געווען דער-קינדער. זי האָבען שוין
געקענט ברוימען און בורמשען, יאָמערן און מיאקען, קלעטערן און
מיט די נעגעל קראַצען, זיך דאָס פֿעל רייניגען און מיט אַ בענעצ-
סער לאַפּע דאָס געזיכט וואַשען. איצט האָט זייער טוטער אָנגע-
הויבען זי מיט דער העכערער וויסענשאַפט בעקאנט צו מאַכען.
דאָס הייסט, זי האָט זי געלערנט האַפען מיין. דאָס איז גאָר נישט
לײַכט געווען... א. א. וו.

פֿאַר דעם דערוואַקסענעם מענשען ווידער לינעזע אין די דאָ-
זיגע מעשה'ליך בעהאַלטען אַ מינעפֿער געדאַנק, אַ שאַרפֿווינגע
שמעל, אַנאַלעגירישע פֿונה, און נישט-ווילענדיג וועט ער נאָכדעם
זיך פֿערטראַכטען ווענען וועלט און לעבען, ווענען מענש און דעם
ארויסגען. און פֿאַר אונז יודען האָבען אָט די מעשה'ליך גאָר אַ
בעזונדער חן: זי האָט געשריבען דער לינעזע וויסער נאָרדוויי-
ינער שטער מעכטיגער אַמראַפֿעאישער יוד, וועלכער איז אונז
אזוי טייער און נאָהענט...

פֿרייז 50 קאָפּ.

Э. ГИТЛИНА, Варшава, Належки Ивановский Базаръ

פריז 25 קאפ.

אַרבעט:

בוכהאַנדלונג א. גיטלין, ווארשע, נאָלעווי (אױפגעשטעלט בױזער).

Книж. магаз. Э. Гитлина, Варшава, Налевки (Иван. Базаръ)

Buchhandlung E. Gitlin, Warschau, Nalewki (Iwanow.Bazar)